

ČASOPIS SPOLEČNOSTI PRÁTEL STAROŽITNOSTÍ ČESKÝCH V PRAZE.

Časopis vydáván jest pouze členům Společnosti a to zdarma. — Expedice jest na Král. Vinohradech, Čelakovského sady, č. 43^a.

Číslo 2.

Vydáno v červnu 1894.

Ročník II.

Archaeologické miscelly.

Píše Dr. J. Matiegka.

II. Původ a vývin kosy.

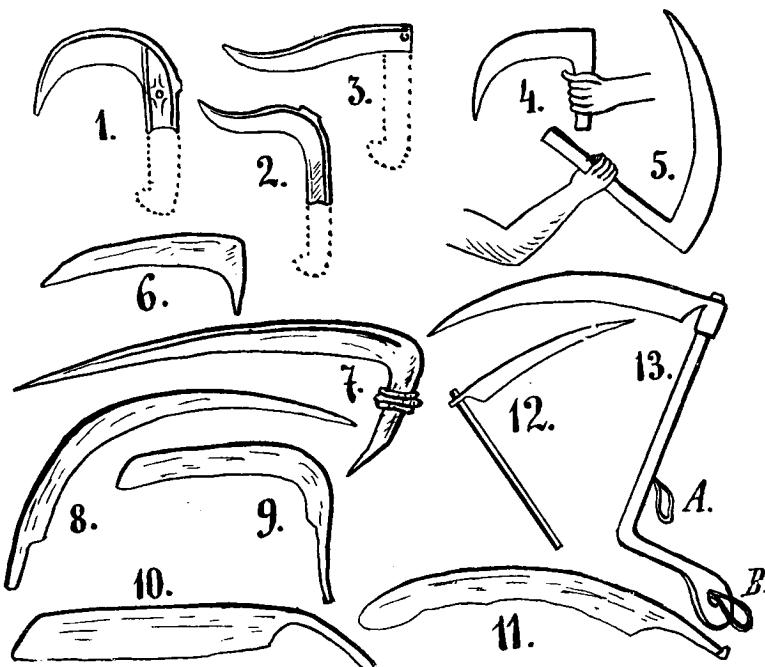
Nejstarší zemědělci, kteří žili v mírném podnebí a mívali vždy veliké pastvy k výživě svých stád, nevšímali si slámy a brali jen klasy; památky starého věku nám ukazují skutečně žence vždy uřezávající pouze klasy (srov. na př. obrazy v egyptských pyramidách). Původně dalo se tak jednoduchým nožem, později nožem ohnutým, t. j. srpem. Sláma zůstala na poli.

Když byla více uznávána užitečnost slámy hlavně pro stelivo a potřeba její rostla, uřezávalo se obilí v prostředku výšky stébla a jen hořejší část s klasy se uschovávala. Když pak nastával nedostatek potravy a steliva, což se lehce mohlo stát u národa pevně usazeného, brán domů i zbytek slámy, který původně zůstával na polích (Varro: O zemědělství, 50.) Později poznala se sice úspora času, sežne-li se obilí jen najednou a to níže, než na dvakrát, ale i potom dlouho se uřezávaly klasy před mlácením a vyklepáno z nich zrno tlučením hollem.¹⁾ Tento přehled vývinu žacích nástrojů, který jsem vyňal z práce hr. de Lasteyrie (Sammlg. v. Masch. Inst. atd. II. 1823. Ursprung d. Ackengeräthe str. 11. a tab. 8.), lehce vysvětluje, proč vynález kosy stal se tak pozdě: nebylo jí dříve právě zapotřebí, dokud se nepočalo celé obilí u samé půdy žít; kosa dovoluje žatvu s tělem vzpřímeným a nenutí k postavě skrčené a tedy namáhat. A smíme souditi, že se kosa vyvinula ze staršího srpu a že není vlastně nic jiného než veliký srp, jehož slabě ohnutý čepel jest rozměru větších a jest připevněn na delším držadle; vede se oběma rukama. Tvary obou nástrojů, jak jich nyní u nás užíváno,

¹⁾ Poněvadž uřezávání klasů vyžadovalo více času, utrhávaly se někdy nástrojem v podobě hřebenu, jak to i na obrazích v podzemních sklepeních města Elethyie jest vyobrazeno. Ba tyto nástroje hřebenovité byly různě zdokonaleny, a urychlení práce docíleno prací dvou proti sobě stojících mužů nebo pomocí dobytka.

liší se arci valně od sebe, avšak předhistorické a cizozemské žaci nástroje sprostředkují přechod od jednoho k druhému.¹⁾

Mezi srpy bronzovými jsou vedle obvyklých srpů s polokruhovitým ostřím (obr. 1.) též takové, jichž ostří leží více v pravém úhlu k držátku (obr. 2. a 3.) a bylo jea mírně zahnuto.²⁾ Temto podobají se též některé srpy egyptské (obr. 4. dle nákresu v hrobech a obr. 5. dle obrazu v Elethyii). Naše srpy předhistorické dosahují však také někdy značné délky, a čepel srpu elethyiského jest delší než předloktí s rukou, jest tedy asi půl metru dlouhý. Tyto srpy však vesměs asi

jen jednou rukou vedeny. Těmto podobají se však úplně malé kosy, nyní ještě upotřebované, tak kosa, které užíváno na strniště v krajině bloiské, s držadlem a čepelí dlouhými asi 3·5 cm (obr. 12.) a malá kosa z „Henneganu“ v Belgii (obr. 13.) 8 decim. v největší šířce a 6–6·5 v délce; držadlo této poslední měří až k ohnutému místu 5 decim. a 1·6 odtud ke konci; řemínek *A* slouží k připevnění na pěsti, druhý *B* k zavěšení.³⁾

¹⁾ Vedle srpů velikých užívá se i malých kos, a to takových, že se vedou jen jednou rukou (obr. 8. 9.)

²⁾ Srv můj článek: »O tvarech srpů a jich užívání v době předhistorické.« — Český Lid III. str. 359.

³⁾ Gf. v. Lasteyrie, 1. c. I. Sensen u. Gabeln Taf. I. — Podobné nástroje žací viz: Verhandl. d. Berl. Ges. f. Anth., Ethn u. Urgesch. 1889. str. 485, 486 a 1890. str. 153—160.

Avšak žací nástroje, jež bychom mohli určitě za kosy prohlásiti, scházejí celé době bronzové¹⁾ i hallstattské. Také o kosách laténských jsou v literatuře jen zřídka zmínky; p. Dr. L. Niederle udal mi však doklady z různých museí cizozemských, z nichž podávám: výkres kosy (obr. 6.) z doby římsko-gallské, jakých jest několik v museu St. Germainském, dále kosy z Idria di Bača okr. Tolmín (obr. 9.) a jiné z Guriny v Gailthalu (obr. 8.; obě z doby laténské a ve vídeňském muzeu chované), konečně kosy ze zálivu Finského (obr. 7., histor. museum v Moskvě).

Poněkud častěji se vyskytují kosy později. Podávám (obr. 10.) vyobrazení železné kosy, nalezené na Hrádku v Semicích (Poděbrady), přes 30 cm. dl. uhé.²⁾ Železné podobného tvaru byly nalezeny též v Německu, v území obydleném kdysi Slovany, a v Polsku a Rusku (obr. 11.).³⁾ Lichačev udává délku ruských kos na 10—13 veršek (= $\frac{3}{4}$ lokte). Jsou tedy tyto kosy z pozdní doby také ještě poměrně malé a liší se kromě toho i svým upevněním od našich; nemají tulajinky, nýbrž byly jako kosy laténské (srov. obr. 7—10.) ostaň do žerdi zaraženy a kruhem železným nebo řemenem připevněny; ale tvarem svým se prozrazují rozhodně jakožto pravé kosy. Týž útvar vykazují asi též kosy, které p. J. K. Hraše v jedné mohyle v „Bořecném“ okolí Ratajském nalezl a které přičítá době pozdní.⁴⁾ (Pokr.)

Lidové léčení na Zálesí.

Sebral Jaroslav Mančal.

Zálesí jest lidový název pro část okresu humpoleckého (v Čechách) na západ od Větr. Jeníkova. Vzdáleno jsou na všech stranách živějšího ruchu moderního, nevzdávalo se tak snadno starých zvyků, obyvatelé jeho neodcizovali se tolik přírodě, v níž vyrůstali a nepozbývali tudíž také tak rychle víry v umění léčebné a čarodějnictví předků svých. A proto podnes najdeme mezi Zálesáky hustě i lidi mladší, kteří umění tajuplné, zejména léčebné, ještě pěstují. Rozeznávajíce prostředky, které samy působí, a prostředky, které působí teprve pomocí nějakých zažehnávacích formulí, nepokládají tyto za čary a svěří-li se některý s něčím, neopomíne připomenouti, „že to nejsou čary ani nic zlého“, že tu působí „Pámbu“ jejich pomocí. Avšak právě od těchto jsme se dověděli jen málo. Víra, že po sdělení toho neb onoho zažehnávacího prostředku pozbude umění jejich moci, tak jest zako-

¹⁾ K jakési kose bronzové, nalezené na Tugošti (Pam. arch. VIII. 391.) nepřihlížím, byl to nejspíše větší srp.

²⁾ Nyní v zemském museu.

³⁾ Dle Lichačevo: O některých nálezech v kazaňské gubernii. (Práce 7. arch. sjezdu v Jaroslavě 1887. II. díl. Moskva 1891. str. 117, 118.)

⁴⁾ Pan J. K. Hraše míní však tehdy, že se k hospodářství nehodí a že snad byly spíše zbraní (ke strhování jezdců nepřátelských s koně). Pam. arch. IX. 136.

řeněna, že na největší naléhání neřekne leč úryvky. Sami dělí záписy o těchto věcech po zemřelých, nebo se jich tajně zmocňují.

Kdyby se nám podařilo získati všechny zažehnávací prostředky jejich, byli bychom nemálo rozmnožili řadu prostředků léčebných. Přece však získáním poznámeck po starém mlynáři Václavu Vašíčkovi z Trojanu u Větr. Jeníkova dostal se nám do rukou cenný material národopisný, a to z let třicátých. Na 60 stranách svého „vandrbuchu“ zapisoval si čáry, zaříkání a léky zmíněné doby. Lidové léčení odtud vzaté znamenáme písmenami (Z. V.)

Když připravuje babka masti, nesmí se jí nikdo ptát „nač?“, protože se to nesmí načítat. Zeptá-li se jí někdo: „Nač je to?“, odbude ho zlostně slovy: „Náčkovi na nos!“ a připravuje mast znova, protože prvá by již neúčinkovala. Proč je to, smíme se ptát.

Kdybys ochrom, vezmi z devíti mlejnů zpáteční vodu (voda, která přichází z jalového potoka do podkolí v lednici), vodu z devíti studánek, které proti slunci vejchodu jsou, z prostředka devíti brabeništat dobrý přehoušlý, to se dá do pytlíka, devíti jalovců vršky, devaterník, kozlík, vrátičku, černobejlí, tolitu bílou a modrou a žlutou, mateřídoušku, řimbavu, balšan, verbinku, a to spolu vař v kamnovci, vyber to do kádě, musíš se nad tím parit a když to schladne, sedni do toho Udělej to n-kolikrát! (Z. V.)

Na dobrý neštovice při ládá se celeduň (laštovičník, chelidoni m majos). Také hojí se jí tak: Březový prut pálí se trískou nad čepcem sekery zaražené do špalku. Když nakape z něho šťáva na čepec, pomočí se pírko a pomaže dobrá neštovice. Brzy se ztratí.

Na dobrý neštovice. Vezmi jedlový šišky a dej je vařit do hrnce! Když se svaří, vlez vodu do hrnce vřelou neb do putny a dej nad tu páru nohy, a když chladne, měj v ní nohy, tak se ti zahoří. (Z. V.)

Vezmi podběl, tak celý listy, namočej do podmáslí a jak uschně, hned zase jiné namoč a přilož! Tak se zahojit musejí. (Z. V.)

Pro suchý lámání nohou. Vezmi koňský špík a maž nohy s ním dolů a zapot je a pot dolů střej! Tak ti bolest výde. (Z. V.)

Na otok přikládají březové listi, chebdí, kuřlavý tabák močený v líhu, mladé, zelené žito, lněné plátno namočené do petroleje nebo do teplé sprosté kořalky. Kromě toho otok se maže mnohými mastičkami a obkládá kaší, jako: Dá se terpentynový olej, nepotřebované mýdlo, kafr a salmiak. To vše se v láhvíčce dobře promíchá a pak třikrát denně oteklé místo natře. — Místo oleje užívají někde líhu, ale nedají salmiaku. — Hustý terpentýn se dobrě rozetře žloutkem a namaže se tím lněné plátno a přiloží na otok. — Černý jalovec se utluče, proseje a utře se to dobře s vepřovým sádlem a kafrem. Ráno a večer se oteklá místa mažou. (Všecko z Branišova.) — Syrový zelený jalovec se utluče, dá se do zvolna rozpuštěného, neškvařeného sádla vepřového, k tomu dřevěný olej a smíšenina tato nechá se zvolna $\frac{1}{2}$ h. vařit. Pak se procedí řídkým plátnem a třikráte denně se tím maže. (Kalhov.) — Nastrouhány libeček se procedí, šťáva ta tře se s novým máslem a tím se maže. Zbylé výmačky, které zůstanou v sítku, ohřejou se, přidá se do toho kapánek vody vlažné,

přiloží se to na lněném plátně na místo, které bylo libečkovou šťavou namazáno. — Tvrď černý chléb sestrouhaný poleje se sprostou kořalkou, posype pepřem a přikládá se na oteklé místo. — Rozetře se pšeničná mouka s novým máslem na kašičku a přiloží se na otok. — (Oustí.)

Psi, čerstvě staženou koží obalí se oteklé údy a nechá se to delší dobu přiložené. (Herálec.) — Lněné plátno namáčí se do teplého vinného octa a přikládá se na oteklé místo. — Rozstrouhá se křen, dá se do něho vinný oct, trochu chlebové mouky, sválí se to na placku a vlažné přiloží se na otok. (Staré Brňště.) — Jalovcový a petrželový kořen, sladké dřevo a svatojanský chléb svaří se dohromady, procedí, trochu osladí a pije. — Hovězí „mork“ utře se na kašičku s jalovcovým olejem a oteklé místo se namaže. Dále se dá do řeřavého uhlí zelený jalovec a nad tím kouřem nakouří se koudel, která pak se přiloží na oteklé údy. Při tom v teple a klidu má se bolest chovati. (Klábovka.)

Nazatecký žaludek přikládají kaši vařenou z upraženého, na prášek roztlučeného semene lněného a z ječné krupice. (Větr. Jeníkov.)

Pro otok vnitřní. Vezmi ječnou krupici drobnou a semeno lněného a ovčí bobky a husí sádlo; to dohromady vař, aby z toho kaše byla, a přikládej teply na ten otok! Tak se rozejít musí. (Z. V.)

Šiška jedlová se usuší, roztluče, smíchá s novým máslem a roztlučeným libečkovým kořenem. Kaše ta jest dobrá na rány. (Větr. Jeníkov.)

Na menší ránu o dřenu o přikládají hlen, na proraženinu silně přitahují kousek slaniny, kterou ponechávají až do zhojení. Také hustý terpentýn přivazují na takovou ránu. **Přerazí-li** si kdo ruku nebo nohu, honem babička mezi dvěma kameny roztluče černý kořen (kořen kostivalu lékařského) a s křenem přiloží na ránu a pevně hadrem stáhne. **Na potlučenou ránu:** Vezmi salmiak a silnou kořalku, to dohromady svař a teply na bolest přikládej! **Na posekanou ránu:** Vezmi zelenou šalvěj, skrájej na drobno, dej do smetany, to svř a tím máslem maž ránu, která se tobě hojit bude. (Z. V.) **Na posekanou ránu** jest řebříček, kámen o kámen roztlouct a přikládat. (Z. V.) **Máš-li bolesť ruky,** vem řebříček a roztluč pod okapem a kámen o kámen a tu šťávu vytlač do bolesti a ostatní přilož na bolest! Tak se to tobě hojit bude. (Z. V.) (Pokr.)

Vyznamenání škod na panství kostském r. 1648.

Z rukopisu univ. II. A. 27. vypsal J. V. Šimák.

Vyznamenání nákladův a škod při přitažení 6 regimentů lidu jízdného švédského na panství kostské, kteříž na tom panství od 13. až do 18. dne měsíce decembries léta tohoto 1648. oni leželi a jak ve dvořích J. Hr. Exc. též v městě Sobotce a po vesnicích znamenitých škod nadělali, na mnoze dobytka hovězího, svinského, skutu ovčího a drůbeže, omastky, šatstvo, plátna, přediva, vozy, co kde zastihli,

pobrali, potřeby hospodářské, plnhy, brány, tolíkéž hradby okolo stavení popálili, vokna, kamna, dvěře roztluokli, kde co bylo, vytrávili, ostatek ládoujce do vozů na cestu s sebou vzali a tak to panství na dokonalou ruinu a zkázu přivedli, za kteréžto věci, vedle lidského dobrého svědomí jsouce v tom dostatečně, jak pod závazky, tak jiné osoby napomenuti, aby věrnou pravdu ozámili, vedle níže položeného vyznamenání v městě a v každé vesnici ještě v mírnosti pokládáme a na penězi položeno, totiž:

Město Sobotka, jak na officíry, tak na jiné soldaty vedle hlavního sečtení za 5 dní nákladu učinilo 1280 rýn. zl. 4 kr. 3 den.

	Pšenice vymlácené		Žita vymlácené		Ječmen vymlácené		Ovsy vymlácené		Hrachov vymlácené		Vlkve a četelky		Dena vytráveno		Škod na dobycích, svrších udělano	
	kop	md.	kop	md.	kop	md.	kop	md.	voyz	voyz	voyz	voyz	voyz	voyz	I. V.	Kr.
Rychta vesecká:																
Ves Vesec	—	—	1	43	2	2	1	7	—	41	—	10	31	202	30	
Nepřívec	—	—	50	—	1	14	—	53	—	58	1	10	19	93	30	
Malá Lhotka	—	3	—	—	—	—	—	33	—	33	—	2	—	28	15	
Meziluží	—	—	—	—	8	—	3	—	4	—	—	—	—	6	—	
Dobšice	—	—	—	—	19	—	11	—	34	—	—	1	—	103	30	
Lhotka Rytířová	—	—	24	—	22	—	22	—	17	1	—	—	1	32	—	
Libošovice	—	—	14	—	16	1	12	1	10	—	—	13	21	115	30	
Střehom	—	34	—	—	54	—	37	—	12	—	—	—	1	39	30	
Dobšín	—	—	—	—	18	—	—	—	3	—	—	—	—	—	—	
Steblovice	—	—	9	—	6	—	52	—	25	—	—	1	8	79	—	
Machrovice	—	—	—	—	34	—	18	—	19	—	—	—	—	12	—	
Summa	3	47	9	02	6	18	5	16	2	43	81	117	45			
Markvartice	—	—	18	11	43	1	4	1	9	3	6	22	568	8		
Leština	—	15	—	21	—	8	—	38	—	—	1	3	175	10		
Rakov	2	19	4	27	1	28	3	53	3	9	31	1442	48			
Mrchojedy	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	455	—		
Příhvojí	—	—	1	2	—	10	—	54	—	—	—	7	230	30		
V Dolích	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	170	—		
Summa	2	52	17	33	2	10	6	34	6	16	63	3041	36			
Předměstí	—	—	5	—	19	—	31	1	7	—	3	23	255	24		
Březno	—	2	—	24	—	30	1	13	—	—	11	23	153	43		
Cahlovice	—	36	1	9	1	3	1	25	—	—	8	19	73	7		
Spíšová	—	12	—	14	—	16	—	9	—	—	3	7	53	24		
Vosek	—	25	1	21	1	7	1	24	1	5	26	116	7			
Lavice	—	—	—	56	—	6	—	10	—	—	—	51	12			
Summa	2	52	17	53	2	50	6	34	6	16	163	702	57			

	Pšenice vymáčené		Žita vymáčeného		Ječmene vymáčeného		Ovsy vymáčeného		Hrachu vymáčeného Vikve a čečelky		Sená vytráveno		Škod na dobytcích, svršcích udělano	
	kop	md.	kop	md.	kop	md.	kop	md.	vozů	vozů	vozů	vozů	různ.	kt.
Rychta želenská:														
Skuřina	—	55	3	7	1	10	1	5	—	—	—	—	349	5
Malá Bystrice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	40	—
Rokytny	—	58	1	34	—	34	2	42	—	—	—	—	636	58
Lhota Želenská	—	9	2	—	1	9	—	46	—	—	—	—	236	20
Vosenice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	23	—
Summa	2	2	6	41	2	43	4	3	—	—	48	493	23	
Rychta dolenacká:														
Měst. Bousov	1	4	1	34	1	43	2	55	—	—	—	—	323	15
Vyšší Pole	—	3	—	12	—	38	—	4	—	—	—	—	59	—
Bučalky	—	8	—	15	—	25	—	36	—	—	—	—	89	—
Veselice	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	70	—
Spárence	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	15	2	1	2	46	3	35	—	—	—	—	844	15
Rychta hořenacká:														
Hoř. Bousov	—	32	2	1	—	56	—	56	1	6	—	—	273	—
Vochvíšťovice	—	48	3	15	1	22	—	24	—	10	—	—	143	—
Přepere	—	45	2	10	—	54	1	23	—	9	—	—	234	—
Vobruby	—	26	—	41	—	34	—	12	—	2	—	—	28	—
Trní	—	—	—	10	—	6	—	6	—	—	3	—	6	—
Summarum lidem poddaným škody se stalo . . .	2	31	8	11	3	52	3	61	1	27	3	684	—	
	13	47	47	57	21	57	27	57	10	116	293	8758	3	

Počítaje z vejš psaného obilí vymáčeného pšenice, žita a ječmene z mandele po 3 věrt., ovsy po 1 kor., hrachu, vikve a čečelky z věrtele po 2 korech, vyneslo by, totiž

pšenice	360	korců	1	věrt.	korec	po	2	zl.	1240	zl.	rýn.	50	kr.
žita	2157	"	3	"	"	"	1	"	2157	"	"	45	"
ječmene	987	"	3	"	"	"	1	"	987	"	"	45	"
ovsy	1677	"	"	"	"	"	45	kr.	1257	"	"	45	"
hrachu, vikve a čečelky	252	"	"	"	"	"	1	zl.	252	"	"	—	"
sena	293	vozy	"	"	"	"	1	"	293	"	"	—	"
a výšepsaných škod na dobytcích a svršcích za	8758	"	"	"	"	"	8758	"	36	"	"	3 d.	

Summarum těch škod lidem poddaným za 14987 zl. rýn. 21 kr. 3 d.

Poznamenání škod ve dvořích J. H. Exc. na témž panství kosteckém od předepsaných soldatů zdělaných:

ve dvoře bousovském:

ovsa v tom dvoře vymlátili 4 man.;

ve dvoře votrubském:

žita vymlácelo 6 mand., ovsa 1 k. mand.;

ve dvoře vyšopolském:

pšenice vymlácelo 10 mand., ovsa vymlácelo 20 m., ječmene vymlácelo 1 kopa m.;

ve dvoře vosenickém:

pšenice vymlácelo 10 m., ječmene 30 m., ovsa 1 kopa, 26 mand.

Summa vymláceného obilí ve dvořích:

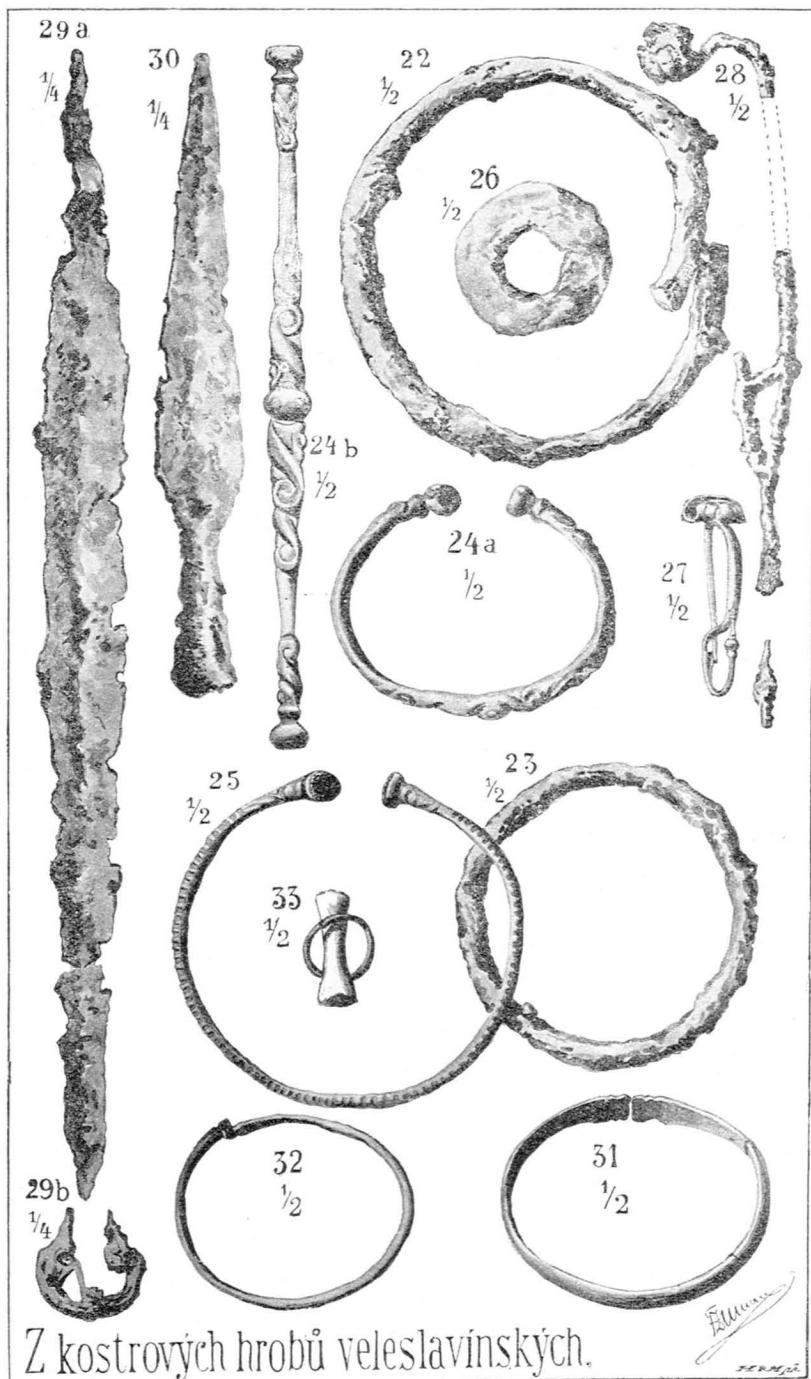
pšenice	20	m.
žita	6	"
ječmene	50	"
ovsa	4	k. 6
skotu ovčího vzato	115	kusův
svinského pohlaví vzato	40	"

Pohřebiště veleslavinské.

Popisuje Jos. A. Jíra.

Ve hrobě V. ležela kostra směrem asi SSZ.—JJV. s rukama podél těla nataženýma, majíc ná pravici dva náramky železné, jeden v zápěstí (tab. III. č. 23.), druhý v nadloktí (tab. III. č. 22.), levici však zdobil náramek bronzový (tab. III. č. 24a, b.). Na každé noze bylo po stejném náramku bronzovém, z nichž jeden spatřuje se na tab. III. č. 25. Kde bylo nalezeno železné kolečko, vyobrazené na tab. III. č. 26., neznámo. Průměr jeho jest $4\cdot2$, světlost $1\cdot3 \times 1\cdot7$, tloušťka asi $0\cdot5$ cm. Železný náramek (tab. III. č. 23.) jest povrchu kulatého v podobě kruhu, světlosti $6\cdot5 \times 5\cdot9$ cm., silný $0\cdot8$ cm. Druhý náramek železný (tab. III. č. 22.) jest světlosti $18\cdot4$ cm. z čtyřhranného prutu vykován, nezavřen, nýbrž konce jeho přesahují přes sebe o $3\cdot7$ cm., jsouce nad sebou $0\cdot5$ cm. položeny. Povrch je silně rozevráten, různe a celé vrstvy rozpraskané se odlupují. Č. 24a, b na tab. III. podává obraz krásného náramku, světlosti $4\cdot5 \times 6$ cm., který se mírně súžuje od středu ke krajům. Z uzu na prostředku zevnější strany jeho vybíhají na obě strany, též nahoru i dolů pěkně modelované točenice vypuklé, sovitě, které se opakují také na obou koncích náramku a částečně i na hlavicích obou konců. Patina je místa jasně zelené barvy olivové a tu i tam přechází do žluta i do tmava. Další oba náramky bronzové, z nichž jeden jest pod č. 25 na tab. III., jsou stejněho tvaru, rýhované (rýh. 87) po celém povrchu a konci dvěma kulatými destičkami v průměru 1 cm., které jsou na

Tab. III.

Z kostrových hrobů veleslavínských.

krajích k sobě obrácených ověnčeny řadou krupiček. Za každou deštičkou vhloubena jest rýžka, za kterou po obou stranách jsou jiné dvě v podobě (); za těmi jsou 2 šikmě, rovnoběžně vryté čárky a pak 86 vroubků. Vnitřní strana obou náramků jest hladká. Tloušťka 0·5, — největší průměr č. 25. jest 6·8 cm. Týž jest v půli zlomen a má krásnou patinu zelenou, dosti hladkou.

Hrob VI. choval kostru, mající prý hořejší část těla poněkud výše. Ležela ve směru SSZ.—JJV. jako v hrobě předešlém. Na prsou spočívala spona (tab. III. č. 27.), po pravé straně u ucha měla prý stočený drát, blíže mi neznámý. Byl nalezen později. Jehla jmenované právě spony bronzové č. 27. otáčí se ve 4 plochých spirálách jako hoblovačky, z těch se zvedá hřbet fibule, sklání se, by utvořil žlábek pro jehlu, a vraci se vzhůru ke hřbetu jejímu v podobě drátu obroučkovité rýhovaného a konečně úplně sploštělé, stejně rýhován přílehlá k fibuli samé.

Ve *hrobě VII.* byla kostra týmž směrem položena jako v VI., s hlavou prý níže zapadlou a bez milodarů

Ve *hrobě VIII.* ležela kostra na znak, hlavou k severu, nohama k jihu. Hlava poněkud do prava stočená, nejspíše tlakem hlíny, má licní kosti a levou část čela šikmo ku pravé straně sploštělou. Zadní část hlavy vtačena jest do dutiny mozkové, ruce spočívají volně dle těla, pánev jest porozstouplá, žebra, obratle a kost hrudní jsou dosti zachovalé. Připomenucí zasluhuje, že na celé kostře pozorujeme červené skvrny, a to hlavně na lebce, na vnitřní straně lopatek, na kosti svaté, na pravé kosti stehenní, na žebrech, na levé straně pánve a jinde, tak že celá kostra zdála se čerstvou krví zbrocena, zvláště dokud kosti byly ještě vlhké. V levici měla sponu železnou (tab. III. č. 28.) z drátu asi 4 mm. silného.

Hrob IX. kryl kostru ležící směrem asi Z.—V., která měla ruce podél těla natažené. Dělníkům prý se zdálo, že kostra byla bez pravé ruky. Při pravé straně hlavy objevil se železný oštěp (tab. III. č. 30.), po boku meč železný (tab. III. č. 29a, b) a na levé ruce náramek. Tento meč dvojbřitý, 60 cm. dlouhý, v nejširším místě 4·5 cm. přechází v řap, ne však již protovitý jako na tab. I. č. 1. a, nýbrž súžuje se pomalu ke konci tohoto, jsa po celé délce své od bodce až ke konci řapu stejně silný. Na čepeli ve vzdálenosti 14·5 cm. od konce řapu lze pozorovat jakoby 2 nýtky tu tkvěly ve vzdálenosti 12·5 cm. K oštěpu uží se mírně již od počátku čepele. Jaká byla pochva, nelze již poznati. Dolejší konec její zdobí tříhranný (?) prut železný, svinutý v oblouk, který se dotýkal středem svým hrotu pochvy a pak se zatačel kruhovitě. V místech, kde oba konce jeho kloní se k pochvě, roztepán jest částečně tak, že tvořil kolečko, jímž se dotýkal pochvy. Železný oštěp (tab. III. č. 30.) v délce 33·5 cm., opatřen jest tulejkou pro násadu, světlosti 2 cm. Uvnitř této ve vzdálenosti 0·4 mm. od kraje vidíme hřeb, asi 2 mm. silný, rovnoběžně s plochou oštěpu tulejkou procházející, k upevnění na dřevo. Tulejka ta 9 cm. dlouhá, mírně se súžuje, přechází v listovitý hrot v nejširším místě (5 cm. vzdálen. od tuleje) 4·3 cm. široký, který se zvolna súžuje ke

kraji, opatřen jsa na obou stranách žebrem středoběžným. Náramek bronzový (tab. III. č. 31.) jest hladkého povrchu, z drátu značně sploštělého, světlosti $5\cdot3 \times 7\cdot1$.

Hlavice kalichovité končí vydutou ploškou, za hlavicí pak je krček po každé hraně rozšiřující se v očko. Náramek tento je asi v $\frac{1}{5}$ své dávno přelomen, jak svědčí patina na lomu. Patina jest místy tmavozelená, hladká a lesklá, místy světlezelená, drsná, moučkovitá a lehce odstranitelná.

Hrob X., polohy úplně neznámé, obsahoval kostru, při které byl nalezen na prsteníčku (vedle malíku) levé ruky bronzový prstýnek (tab. III. č. 33.) s patinou temně zelenou, hladkou i bledě zelenou, drsnou. Zhotoven jest z plochého drátu 2 mm. vysokého. Oba konce jeho se přesahují malíčko; jeden konec jest tupý, jako ufatý, druhý tálhý, příšpičatělý. Světlosti jest $1\cdot8$ cm. Kde spočíval náramek bronzový (tab. III. č. 32.) z drátu $3\cdot5$ mm. silného, při téže kostře nalezený, nepodařilo se zjistiti. Poznamenáváme pouze, že má patinu světlezelenou, drsnou i tmavší, hladkou. Světlosti jest $5\cdot8 \times 7$ cm. Obě hlavice náramku jsou konkavní, podobají se kůtkám, za nimiž je rýha, a přesahují se o 4 millimetry. Oba tyto milodary s kostmi a rozdracenou lebkou přenechal mi laskavě pan Ševčík, holic v Břevnově.

Budiž ještě učiněna zmínka o zlatém náramku (viz str. 7. a obr. přiložený v textu), jehož základ, počínáme-li od zpoda zadní strany, jest bravurně tocené **S**, jehož přední i zadní bříško dotýká se konci této písmeny, které pak vybíhajíce do prava i doleva, rozvíjejí se vpředu ve 2 srdcovité závity a tyto ve středu přecházejí v podélná očka. Kde se obě srdečnice stýkají, vložena jsou do vzniklých žlábků kolečka, kde oddělují, aby vytvořily ono podélné očko, jest umístěno ve vzniklém takto kosočtverci kolečko. Okraje srdečnice též tak dotýkají se oček, byly rýhovány, jak patrno z některých stop dosti znatelných. Náramek tento vážící 13 gramů jest z drátu 2 mm. silného, místy roztepaného. Na přední a pravé straně jest velice otřen častým upotřebením.

(Pokračování.)

Zlatý náramek z Veleslavína.

Pověsti z Klatovska.

Sebral *Frant. Benetka.*

O původu ohnivého muže. Jednou stál voják na stráži. Sluníčko pražilo, že se pot s něho jen líl. Nerozvážný voják začal ze zlosti nadávat a proklínat sluníčko. Za nedlouho potom zemřel, a protože proklesl sluníčko musí chodit světem a svítiti v noci tak dlouho, až se narodí souzená mu vysvoboditelka. Kdy se to stalo, nikdo již neví. Ohnivý muž tento jest jako pařez, oči má a ústa jako my. Kdo si ho zavolá, k tomu přijde, ale musí mítí příšinu a pak poděkovati. Hrůza jde z něho, když jde vedle člověka. Jednou se již vysvoboditelka narodila a to ve vsi Tajanově, neboť ohnivý muž ten přicházel až do vsi, podívat se do jednoho stavení. Ta, která ho vysvobodí, zabloudí v noci, ohnivý muž se objeví, posvítí jí na cestu až k samému domovu, načež ona mu poděkuje: „Zaplať Pánbůh!“ Tak se trápi již několik set let a teprve takovýmto poděkováním z upřímného srdece bude zbaven svého trápení. (Dle vypravování K. Zemana, obuvníka a rybáře z Kalu blíže Klatov, nyní již více než sedmdesátiletého.)

O hadech se u nás mnoho vypravuje. Jakýsi pastevec usnul ráno v lese. Tu se k němu připlazil had, a protože hoch měl ústa pootevřená, chtěl had vlézti do něho, ale ku podivu, vždy se vrátil. To pozoroval nějaký učený pán, hada zahnal a hoch probudil s otázkou, co jedl po ránu. Ten se nepamatoval na nic jiného, než na 3 zrnka jalovcová, a ta ho zachránila před jistou smrtí. Tak se přesvědčil, jak mocná jsou zrnka jalovcová. — Pod jalovcem oster nějaká bylinka, jejíž kořen smočen v rumu, pomáhá proti choleře. Zdá se mi, že to byla mochna lesní, dle líčení starého Rubáše, za mého dětství starce osmdesátiletého. Vůbec, kdyby dal člověk pozor na hady a na jeleny, jakých kořenů vyhledávají, mnohá nemoc by se vylečila. Proto hajný a pohodník, kteří jsou neustále v lese, leccos poznají, což však také hněd každému neřeknou. Had vylézá ze země na jarní svátek P. Marie a zalézá v den 8. září na svátek Narození P. Marie, jinak hyne. Každého hada máme se chrániti. Děti u nás říkávají: „Od ještěrky do postýlky, od hada doktora, od štíra hrobaře.“ A jest to svatá pravda. Ani slepý není takový, jak se zdá. Kdyby viděl, byl by velmi zlý, všecky lidi by vyhubil. Ale že nevidí, může škoditi jen náhodou, když se na něho šlápně. Jaké třeba opatrnosti, vysvětloval mi Honzára. Tak mu u nás přezdívají. Tvrdir, že nemůže na nohy proto, poněvadž v dětském věku brouzdal se bos za rosý „hadí rosou“, t. j. místem, kudy se had plazil za rosý.

Důležitá obdarování města Vsetína na Moravě.

Podává *Mat. Václavek.*

(Dokončení.)

Valdštýn osvobodil Vsetín i od roboty. Jediné, co měli Vsetínskí páni konati, bylo, že jednou v roce chodili na hon na medvědy a vlky, a že do panských sklepů vpouštěli víno, přivezlo-li se odněkud a je zase na šenky vytahovali, bylo-li třeba. Roku pak 1623. prodal Valdštýn Vsetín a jiné statky na Moravě, a za stržené peníze nakoupil si časem 63 panství v severních Čechách, kteráž s povolením císaře Ferdinanda II. spojil v jediný celek, u „věvodství frydlandské“.

Od r. 1652.—1831. drželi Vsetín uherští hrabata Illešha z ové z Illešházu, kteří sídlili obyčejně na svých statcích uherských, na zámku Dubnici nebo v Prešpurku, ale přicházeli občas i na Brumov, který jim též náležel, a na Vsetín. Někteří Illešházové přáli Vsetínu, udělujíce mu různé svobody a výhody a potvrzujíce mu stará, zvláště od Valdštýna nabytá práva. Takové stvrzení (konfirmaci) starších práv podáváme tuto od hr. Josefa Illešhaza z r. 1732. a pověreuj opis z r. 1770.

K orientaci podotýkáme ještě, že Vsetín se dělí na Horní a Dolní. Horní na pravém břehu Bečvy, na výšině takměř amfiteatrálně rozložený, a Dolní na levém břehu v rovině se rozkládající.

Výtah z obdarování města Vsetína.

My Joseph Hrabě Illesházy z Illesházu, Ouročitý Pán Hradu a Panství Trenčanského, Bánovského, Ssarvi, Vsetínského a Brumovského, Jejich Jasnosti Císařské a Královské Skutečná Rada, Komorník, Nejvyšší Truksas v Království Uherském, tím spousobem v Slavné Stolici Trenčanské a Liptovské Hlavni Išpan.

Známo činíme týmto našim obnoveným Listem, aneb Confirmaci, obnoveným všem vůbec a jednomu každému, komu by koliv věděti přináleželo, obzvláštně budoucym Pánům a držitelům našeho dědičného panství Vsetínského, že prohlédajíce na stálou k nám vždy zachovalou věrnost, poníženou a poslušnou poddanost, dědičných poddaných našich, Horního Města Vsetína, poněvadž jim nebohým lidem v ten neštastný a nenaadálý pád rebelandský, roku 1708. dne 7ho měsíce máje v tomž městě Vsetíně učiněné, jejich předešlé majetí obdarování neb privilegia všechny k zmaření přišly, a skrže ohně v popel obrácené jsou; pročež z pouhé a obvzlaštní přirozené Vrchnostenské Milosti, na jejich pohledávání, a poníženou žádost, jim zase tyto předešlé majetí punkta všechny jejich náležitě potvrzujeme a dokonale confirmirujeme následovně:

Za první. Týkajíce se peněžitých platů dle urbaryum vyčázejících, takových (: jak předešle odváděli a nyní odvádějí :) nám budoucym erbům neb potomkům našim, ano y všem držitelům nad-

jmenovaného diedičného panství Vsetínského, totižto na pět terminů jmenovitě při Sv. Jiří 82 fr. 33 kr. při Hromčících 82 fr. 33 kr. při Sv. Janě 82 fr. 30 kr. při Sv. Václavě 30 fr. 3 kr. a do Liptála podle odhadu 52 fr. 30 kr. tolikéž při Vánocích do důchodův našich 82 fr. 33 kr. v jedné pak summě: Čtyry sta dvanácte rynských jedenkaždý plat po 60ti fr. a 45ti kr. vždy na časy budoucí odváděti povinni budou, a poněvadž,

Za druhé. Oni Vsetíniští Měšťané předešle vždycky k svému domácímu hospodářství jakožto vystavění a opravování svých příbytků a k palivu ničemně y k ádí pilně pro svou vlastní potřebu v Horách Jasenicích a v Semětině vždy svobodně a beze vší překážky nebo ouplatku vyváželi a brávali, jen toliko s ohlášením bučto u hejtmanškého neb polesenského ouřadu, tak aby mnohý bez potřeby Hor nekazil dovoleno byti má tím zpousobem.

Za třetí. Dříví na šindel k stavení potřebnému jim bez všeho ouplatku svobodně brati se dovoluje, ničemně, kdokoliv v Horách Panských šindel k prodávání dělati by chtěl, ten z jednohokaždého tisíce nadělaného šindela do důchodu Vsetínského po třidceti kreycaroch platiti povinen bude. V příčině pak,

Za čtvrté. Dělání pasek neb kopanic na obecních chrastiach, takové jím a obvzhláště těm chudým lidem, kteří žádného rolí nemají, kněžovati a dělati, beze všech ouplatku milostivě povoluji, kdyby pak na Panské Hoře paseky zdělati chtěl, ten předně, při ouřadě Polesenském se ohlásyti a budoucně z jednekaždé měřice vysetého Obilí (: tak jak od starodávna bývalo :) do důchodu našich každoročně po 15 kr. platiti a odváděti má.

Za páté. Poněvadž Obecní pastviska, totižto Horního Města Ohrada horní nad Svároven, a dolní pastvisko zase pod Topolím ležící, ty často přicházející veliké povodně z prudkéj řeky Bečvy tým více pískem a kaméním zaplavují, takže nemají kde svých dobytkou kam vyháněti, a opásati, pročež jím dovoleno bylo, a stímti i na časy budoucí milostivě se dovoluje to dolní pastvisko nad Stavem Jabluneckým, neb tou tak jmenovanou Ostrou Horou ležící, aby tam bez překážky jednoho každého dobytek svůj svobodně pásti a vháněti mohli. Majíce oni

Za šesté. Od starodávna dovoleno, aby v Postní dni, to jest, v Pátek a Sobotu, neb též v Suché dni v Bečvě, a to sice počínajíce od toho místa kde Jasenice do Bečvy vpádá až po Stav Jablunecký, Ryby sobě svobodně loviti mohli Pročež při tej takové svobodě, nyni y budoucně bez všeho hájení neb překážky jednoho každého mimo strouhou, které pro naši Dvorskou Tabuli resolvirujeme neb vymítáme, zachovaný a zanechaní byti mají.

A jsouce Za sedmé Město Vsetín všech a všelijakých robot vrchnostenských osvobozeno, pročež oni Vsetíniští od nás ani potomkův našich neb erbův a držitelův panství Vsetínského dokonce na žádné takové roboty, jakby ty vždy jmenované a vymyšlené byti mohly, nuceni byti nemají, toliko na nedvědě a vlky a to sice jenom na

jeden den do Hor Jasenic a Semetína (: jako od starodávna:) na hon jít povinni jsou. Nicméně, Za osmé. Víno panské když se koliv přiveze, do sklepů spustiti, a zasé na šenky vytahovati povinni jsou. Nicméně

Za deváte. Když pak by z požehnání Božího Buňka v Horách Panských buđto v Jasenicích a v Semetíně neb kdekoliv jinde se obrodila, tedy oni Hornomieštané Vsetinští na takovou dobytek svůj černý (: tak jako předešle :) hnati a svobodné bez všelijakého ouplatku neb osypu sobě pásti dovoleno mají. Týkajice se tež Za desáté Opravování stavu, mostu a coudení mlynských příkop, tu předně most oni Horní Měšťané Vsetinští z napomaháním Dolno-Měšťanských, však toliko s pěšími robotami, sami v čas potřeby opravovati, příkopy pak couditi diedinským a robotním lidem toliko nápomocní byti mají, a jsouce, Za jedenácté Syroty Vsetínské od brání do služby do dvorou vrchnostenských od starodávna osvobozené, přitom se nyni i budoucně zanechavají, a do tejž zrozumívající služby nucené byti nemají; toliko jich ouřad Vsetínský podle obyčeje každoročně v čas zřízený na kancelář hejtmanšký představiti, a z peněz jejich počí pořádný učiniti povinen bude.

Datum v Prešpurku dne 18. Octobra 1732

Prešpurská
pečeť.

Joseph hrábě
Illežhazý.

Collatum se Výpis ze svými mně přednešeném na parchmentě psaném, a v ničem porušeném pravém originalním obdarováním aneb privilegním listem i ve všem od slova do slova.

Actum apud Regias Tabulas Marchionatus Moraviae.

Brünn die 18. Juni Anno 1773.

Brněnská
pečeť.

Johan Gärzii Cuetz.
Registeret Capedtor.

Chození s klibnou.

Píše Jan Soukup.

(Pokračování.)

Právě popsaný průvod mikulášský v Kunicích vyznačuje se skromným počtem účastníků a prostým vystrojením. Na srovnanou kladu tedy proti němu znamenitý průvod mikulášský z Litomyšlska, který se nám zachoval ve dvou barvami provedených obrazech, vskutku zajímavých i rázovitých, zapůjčených sl. Musejním spolkem v Litomyšli, laskavým prostřednictvím p. JUC. Rud. Svobody, jemuž za nevšední ochotu srdečně děkuji. S touž věděností připomínám též ct. p. Vitáka, řídícího učitele ve Sloupnici, p. a J. Šplíchal, rolníka v Chotěšinách. Popis celé hry mikulášské sestavil p. Jan Šplíchal, statkář

v Heřmanicích, dle vypravování dlouholetého písáře obecního tamže, p. Jana Švába. Týž p. J. Šplíchal namaloval také, jsa desítiletý hoch, průvod mikulášský, jak se spatřuje na obr. č. 3

Roku 1847. uměla si mládež v Heřmanicích u Litomyšle přistrojiti se za Mikuláše, a proto žádala na vrchnostenském úřadě v Litomyšli o dovolení. Tehdejší vrchní p. Braun nechtěl mládeži kaziti radosť, řekl deputaci že sám proti „Mikulášům“ ničeho nemá, ale z moci úřadu svého nemůže a nesmí dovoliti pořádání mikulášského průvodu. Po této odpovědi počato s přípravami k „Mikulášům“. První „Mikuláši“ chodili v Heřmanicích již r. 1824.¹⁾ a téhož roku i v Horci Sloupnicki. Mládež z Oujezdce a z Bučiny přestrojila se za „Mikuláše“ asi r. 1843., v Tisově posledně r. 1858.

Jak již pověděno, upravovali si v Heřmanicích oblek na „Mikuláše“. V průvodu bylo 10 mladíků, oblečených v husarský oblek sváteční té doby, totiž v krátký kabátec, olemovaný kožešinou, pošitý bílými a propletenými šňůrami. Tak byly i kalhoty okrášleny, mající po obou stranách a nahoře v předu šňůry. Čáky z lepenky načerněné nebo černým papírem polepené zdobilo postříbřené nebo pozlacené třepení. Také korálky a penízky (t. j. lesklé plíšky jako čočka veliké) příšívali na čáky. Husaři byli ozbrojeni šavlemi. — Vellitel jejich a celého průvodu byl vyšperkovánější. Jeden mladík ustrojen byl za paní. Na hlavě měl ženský klobouk s pštrosím peřím a na sobě bílé šaty s pásem, z červené, široké pentle. Dva myslivci oblečení po vojensku a ozbrojení puškami následovali a jim v patách kráceli dva Turci v červeném obleku, s turbany z hedvábných šátků, mající na obličejích škrabošky a ruce po loket obnažené. Zbroj jejich byly šavle a pistole. — Dva mladíci přestrojeni byli za mouřeniny. Měli černý šat a černé škrabošky, ruce po loket obnažené a začerněné. Opatřeni byli šavlemi a pistolemi. Jeden váznejší muž přestrojen byl za biskupa. Na hlavě měl biskupskou čepici z lepenky, polepenou zlatencím papírem. Plátěný ornát ozdoben byl různobarevným papírem v podobě vystříhaných květů a ornamentů; sukni měl z ubrusu nebo ptátna. Dřevěná a částečně lepenková berla byla pozlátkaem okrášlena. Dva chlapci 12letí představovali anděly. Oblek měli bílý, čepice jako korunky, a jeden nesl pokladnici, druhý koš s ořechy a cukrovinkami a metlu. Dva mladíci přistrojili se za jezdce. Kůň měl hlavu dřevěnou a ostatní kostra koňská byla z latě neb obručí a potáhla se látkou, tvoříc čabruku. Kůň byl upevněn kol beder jezdce tak, že jen s uzdou v ruce mohl pohybovati celým koněm. Jeden z jezdců měl oblek ulánský s pikou, druhý, trubač, dragounský. — Za nimi šli čtyři hajduci v šatě plátěném a pošitém různobarevnými čtverci velikosti dvougrošáků (v průměru až 5 cm.) s lepenkovými čepicemi homolovitými na hlavách, ostře končícími a zdobenými peřím nebo pentlemi. Celá čepice byla olepena strakatým papírem a střecha byla jako u klo-

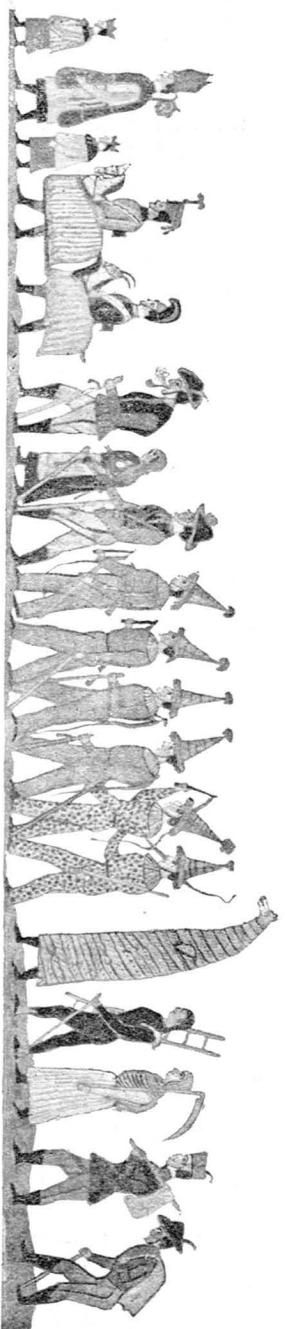
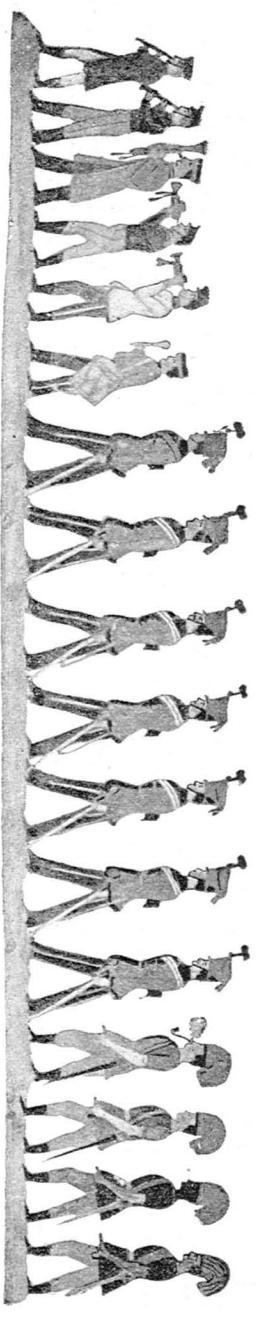
¹⁾ Zajisté se chodilo již dávno před tím, ale přestávka, stala-li se možná v bouřlivých dobách koncem minulého a začátkem tohoto století, byla mylně později vykládána za neznámost tohoto obyčeje. Nesmíme zapomenouti, že také byly ještě v dobré paměti zákazy proti podobným hrám a slavnostem, jako na př. zákaz proti chození s Perchtou, vydaný r. 1761.

bouku zšíří asi 5 cm., ale s třepením, dracounem a korálky. Na úzkém lase koženém visely hajdukům 3—4 zvonce, a jeden měli též na levé ruce. V pravici drželi karabáč s krátkou násadou. Obličeje zakrývaly pěkné škrabošky. Jim se podobali čtyři tříšnáci v plátěných oděvech, pošitých různobarevnými trásněmi v délce as 15 cm. s karabáči v rukou. Po stranách kalhot mezi trásněmi měli upevněné hlušice a na koženém pasu velké zvonce. Čepice byly jako u hajduků až na okraje střechy, které byly ověšeny trásněmi; pod nimi šklebily se ohyzné škrabošky. Dva mladíci asi 15letí byli „laufry“ (běžci). Měli bílé kalhoty, bílou sukniči po kolena a život s rukávy, vše bílé, s pentličkami různých barev. Pás obepínala široká pentle a blavu kryla čepice v podobě korunky. Bílý len zakryl úplně přirozené vlasy. Na levici měli lauffi připevněny zvoneček a v pravé drželi karabáček.

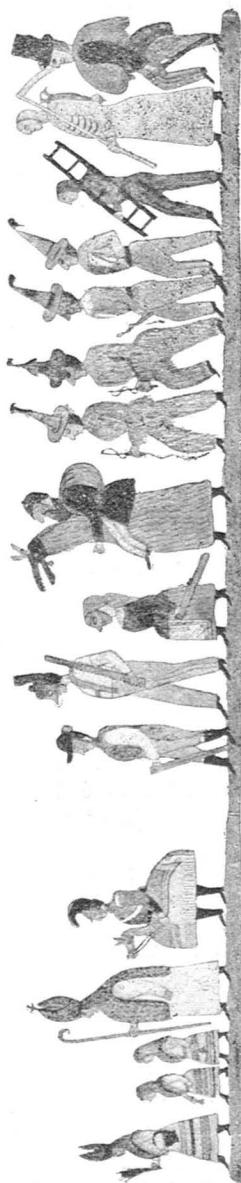
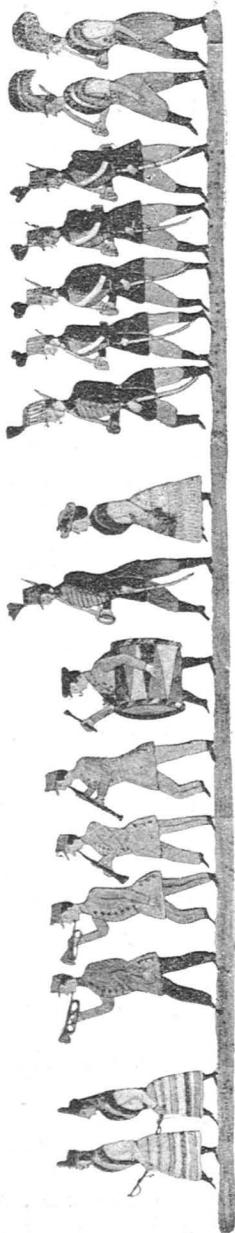
Zvláštní podíváná byla na klapačku, kterou představoval silný mladík. Nosil tyč, na jejímž konci byla připevněna hlava obšíta kožešinou s dlouhými čelistmi, kterými byl provlečen silný motouz. Tím zatáhl mladík dle potřeby, a čelisti klapaly o sebe, odkudž její jméno. Na koncích huby měla klapačka kousky kůže z ježka. Od hlavy až k patě zahalen byl houní a jen proti obličeji nechal si malý otvor, aby mohl volně dýchat a aby viděl na cestu.¹⁾

Za židy přistrojili se dva starší šprýmovní muži, kteří měli koženky do bot srstí dovnitř, kabáty ve „špicfrak“ upravené, klobouky se širokými střechami, sražené „na tři facky“, škrabošku s notým nosem, ranec přes rameno a v ruce silnou hůl. Za nimi šel černě oblečený kominič s bílou čepičkou; na rameně měl šorničku, v ruce řebřík as $2\frac{1}{2}$ m. dlouhý a kožený páns, za kterým byl zavěšen plátený pytlík. Pohodný (ras) v plátěných kalhotách a černé kazajce měl na hlavě vysoký klobouk, přes rameno pytel a v ruce silnou hůl. Starší a menší muž představoval sedláka, řečeného též tátu, který měl žluté koženky, zazuté do vysokých bot. Koženky měly široký a vyšíváný poklopek a zavěšeny byly na širokých šlích, opatřených silními přeskami od koňského řemení. Místo kabátu měl „lajblík“, jinak též „špenzl“ zvaný, a na krku široký, stojatý límec. Hlava byla přikryta osumělým širákem. V levé ruce nesl tlustou hůl, v kapse měl pikslu se šnupavým tabákem a z veliké dýmky dřevěné se žebrou vypouštěl obláčky dýmu. Za ženu (selku, mámu) popsaného sedláka přestrojen byl menší muž ve škrabošce s dosti znatelnou bradavicí na objemné nose. Selka byla oděna v černou sukni, mezulánku, se širokou modrou pentlí. Červené punčochy a střevíce s přeskami od koňského chomoutu kryly nohy. Krátký kabátek kartounový co možná hodně strakatý vycpán byl kolem boků i na prsou obklady pro větší objem, neboť selka měla představovati ženu téhotnou. Za obklad sloužila často obyčejná ošatka neb opálka. Hlavu zdobil pestře květovaný,

¹⁾ Sroynej: Český Lid, II. 3 a otisk z něho: Chození s klíbnou atd. Napsal Dr. Ceněk Zíbrt. V Praze 1893. Zajímavé jest, že i různé podrobnosti z průvodu tohoto, ano i z jednotlivých postav dají se doložiti shodnými, jako ve studii právě uvedené mají koně »o Mikuláši« na Vyškovsku také ježovinu jako klapačka a zvonce jako na př. tříšnáci. Zvláštní otvor pro dýchaní také se připomíná jinde.

Obr. 3. Mikuláši ve Sloupnici. Kreslil J. Špíchal, rolník z Chotěšin.
V předu jde 6 hudebníků, za nimi 7 husarů, 2 Turci, 2 mouričeninové, pacholata a biskup, mašky (kůň a kozel), tátá, máma
a Kuba, 6 hansburštů, klapačka, komínk, smrt, Žid, ras.

Obr. 4. Mikuláši ve Sloupnici před 50 lety. Kresil Jan Doubrava ze Sloupnice Horní před 25 lety.
Průvod zahájili 2 laufři, za nimi jde 5 muzikantů, pán s paní, 5 husarů, 2 Turci, svatý, 2 pacholata, biskup, maška, tátka, Kuba, máma, Žid na klapace, 2 tríšnáci, 2 hojduci, komínk, smrt a ras.

velký šátek. Kuba, syn těchto selských manželů, býval nejvyšší ze všech účastníků. Měl žluté koženky zazuté do vysokých bot a zavěšené na vyšivaných šlích, které byly opatřeny v předu i vzadu přičními sponami. Chodil, jak se po vesnicku říká, „beze všeho“, bez kabátu, bez vesty, ale aby nezmrzl, nosil kabát pod košílí. Na hlavě měl klobouk s menší střechou, v ruce silnou hůl a v ústech dýmku jako tátu.

Za smrť se přestrojil vysoký muž. Na bílou sasku neb i košili uvázel si prostě bílou sukni; hlavu zahalil do bílé loktušky a obličeji zakryl škraboškou kostlivce. Po stranách prsou na bílé košili naznačena byla žebra černými pruhů. Smrť nosila na zádech dítě z hadru upravené hlavou dolů, které mělo též na prsou černé pruhý, značící žebra. V rukou nebo na rameně nosila smrť dřevěnou kosu bíle naštrenou; i brousek dřevěný měla.

Jak z uvedeného popisu patrno, čítal průvod přes 40 osob. Obraz 3. a 4. liší se od popisu tím, že nepředvádějí všech účastníků. Na obr. 4., který představuje výpravu „Mikulášů“ ve Sloupnici před 50 lety,¹⁾ zahajují průvod 2 „lauffři“ s bičíky v levici, v šatě bílém, červené, žluté a zelené pruhovaném; čepice mají červené. Za nimi jde 5 „muzikantů“, 4 v kalhotech popelavých, se světle modrými kabátci a čepicemi (2 trubači a 2 klarinetisti), pátý v občanském obleku (černé kalhoty a čepici, popelavý kabát) s pomalovaným bubnem. Pak následuje „pán“ vojensky oblečený v červené kalhoty, červený kabát se žlutým premovaným předkem a límcem; červená čáka nahore se žlutou páskou a zeleným chocholem prozrazeno velitele. Šavli má vytasenou. Jemu v patách jde „paní“ v bílém šatě, se zástěrkou a červeným malým šátkem přes rameno přehozeným, se zeleným třepením. Na hlavě má slaměný klobouk s květinami. Za ní vyšlapuje 5 „husarů“ v kroji jako pán, s tím rozdílem, že přes pravé rámě přehozený mají taštičky na bílých řemenech a chocholy na čákách mají černé. Turci mají také kalhoty červené, čáky s chocholem na zad, nejvíše červeným, doleji žlutým a zeleně pruhovaným. Mají vytasené šavle. Svatý má šat bílý a zbarvený jako „lauffři“, jenže na hlavě má biskupskou čepici červenou, v pravici důkladnou metlu a na ruce košík. Týž a stejně zbarvený šat mají dvě pacholata se zvončeky v rukou; vlasy jsou ozdobeny červenou, na zad svázanou páskou (?). Postava biskupova shoduje se s popisem p. J. Šplíchalovým. Za biskupem jest „maška“ (kobyla), ustrojená způsobem také již zmíněným. Bílé prostěradlo na ní pokryto jest čabramou oranžovou, žlutě lemovanou. Vojín v ní kračející má modrý kabátec, taštičku na bílém řemenci a helmu. Pak jde „tátá“ (sedlák) ve žlutých koženkách, dole svázaných, se zeleným lajblikem. Kubka nebo Kuba, syn jeho, má popelavé kalhoty až na zem, je bez kabátu, takže mu viděti šle. Čepici má jako „lauffři“, ale hnědou, s dýnkem zeleným a otočenou vyšší stranou na zad. Máma (selka) v popelavé mezulánce, s blankytným fértochem, tmavomodrým kabátkem a bledším šátkem na

¹⁾ Tento průvod nakreslil před 25 lety Jan Doubrava, chalupník z Horní Sloupnice, jak si vše z mládí pamatoval.

hlavě na babku zavázaným, má v levé ruce tlustou hál jako syn i tátá.

Hned za selkou jde klapačka nesoucí žida s rancem, který má zelené kalhoty, modrý kabát a čepici. Klapačka jest tu v jednolitém obalu chlupatém barvy prostředně hnědé (snad má představovati srsť koňova), na hlavě skoro černá, jakoby měla čepici s dvěma bělavými výběžky pérovitými místo uší; pod dolejší čelistí u krku má zvonec. Dva hansbuřti (třísnáci, chlupatí) a dva hajduci upomínají velice na maškarní průvody. První hajduk má levou nohavici a pravou stranu kabátce žluté, opačnou stranu modrou jako čepici, na pase má 2 zvonky; druhý má levou nohavici a pravou stranu kabátce a čepici barvy cihlové, pravou nohavici a levou stranu kabátce zelené. Pak následuje kominík obvykle vystrojený, smrk s kosou a ras, který má červené kalhoty, černý kabát a cylindr.

Obraz 4. tedy vhodně doplňuje první popis. Jest v něm 33 osob čítámeli muže v klapačce.

Obraz 3., kreslený J. Šplíchalem, rolníkem z Chotěšin, předvádí nám „Mikuláše“ z doby pozdější. (Některé figury, jako: pán, paní, svatý a lauffři scházejí, ale přes to čítá průvod 36 lidí a ještě podává některé zajímavé doplňky a odchylky. Již uniformy prozrazují dobu pozdější; shoda tu s moravským „husarem“. Dotknou se jen hlavních.¹⁾)

Mašky jsou dvě: v podobě koně a kozla a jsou vystrojeny týmž způsobem, jak praveno v prvém popise. Čtyři třísnáci mají „krejzle“ a jednobarevný, třásněmi pokrytý šat špinavě žlutý až popelavý. Špičaté čepice homolovité jsou dvoubarevné jako šat hajduků na obraze 4. Od hora rozdlena čepice na dvě půle, červenou a žlutou, nebo červenou a zelenou. Chocholy jsou zelené, u prvního černý. Stejně zbarvené čepice mají 2 skvrnitě zbarvení hansbuřti. Klapačka, vynikající výškou nad celý průvod, jde sama, za ní kominík, smrk, žid a ras.

Ze všeho, co uvedeno bylo o svatomikulášském průvodu na Litomyšlsku, vysvítá, že maška v podobě koně i kozla a klapačka jsou vedle biskupa stejně důležitosti a zajisté. — jak ostatně z dalších řádků vysvitne — nemalé se těšili pozornosti již svým vystrojením. Zvláštní jest, že při tak značném počtu súčastných osob postrádáme v průvodu čerta, který hned za Mikulášem kráí s andělem v průvodu kunickém. Mikuláš, čert, anděl, kůň, smrk a kozel jsou stálé hlavní figury v průvodu mikulášském a také tu jsou až na čerta. Ostatní, jako husaři, Turci, mouřenínové a j. jsou pozdější, časové přídavky, aby byl průvod větší a hlučnější. Umístěním strakatých hansbuřtů, koně, kozla, klapačky, sedláka se ženou a kominíka v průvodu svatomikulášském vystupuje další patrná shoda s průvodem masopustním, v němž je též kůň, kozlící, žid, pán s paní, kominík a j. (Pokrač.)

¹⁾ Nejprve jde 6 muzikantů, 7 husarů, 2 Turci, 2 mouřenínové, pachole, biskup a za ním jiné pachole, pak následují mašky.

Kocandy a Radobýl.

Poznamenal J. Herain.

Kdož by neznal našich Kocand, roztroušených po celých Čechách?

Kocanda byla hospoda nebo samota v nížině při vodě a cestě, blíže města nebo vesnice, kdež za starodávna pořádán byl trh nebo sklad lnu či pazdeří, jichž dovoz do tržního místa pro jich hořlavost nebyl povolen. O této věci pojednal svého času v Památkách archaeolog. náš výtečný a pilný pracovník farář Vlasák a pak slovník Jungmannův.

V novější době při rozširování měst a osad spojeno jest mnoho Kocand stavebním ruchem v jeden celek, kdežto dříve stávaly vždy o samotě.¹⁾

V Praze říkalo se „na Kocandě“ v Kaprové ul. I. č. 71., kde nalezeny zajímavé starožitnosti, uložené nyní v městském museu pražském.

Takováto hospoda, Kocanda, bývala za branou hradeb Litoměřic, vedoucí k nynějšímu velikému nádraží; ještě před 15 lety říkali tam „na Kocandě“. Před nedávnem při stavbě severozápadní dráhy byla přestavěna a obdržela jméno, jak jsem viděl, „H o t e l G o t t - s a n d e“, čímž ovšem zachráněn německý ráz města Litoměřic.

Na severozápadní straně města Litoměřic zdvihá se do značné výše vrch, který od sta let se Radobýlem nazýval a nazývá; na úpatí jeho k městu jest hřbitov, kde odpočívá pěvec „Máje“, náš K. Mácha, kdežto na západním svahu a úpatí posvátného Radobýla rozprostírají se při Labi pověstné vinice Žernosecké, mající na okraji krásný kostel z doby Vladislavské gotiky.

Tento památný vrch Radobýl, jenž svým jménem sahá do naší šedé doby předkřestanské, svědčí o dávném osazení Polabí Čechy.

Proti této památce topografické podniknut asi před 12 lety boj, od známého Pickerta v Litoměřicích, který ve svém listě „dokázal“, že jméno to jest staroněmecké „R o d e b e i l e“ čili „r o t h e B e i l e“ a od té doby také „R o d e b e i l e m“ se nazývá.

Tím vymítěna památka nejstaršího jména u Litoměřic, názvem naprostě německým, který nyní jest podkladem a důkazem sídel Němců v Čechách již v nejstarší době.

Před 10 lety nalezl jsem v Sasku na jízdním řádu jedné dráhy jméno stanice „R a d o b y l“ na území někdejších Slovanů lužických, ale od několika let jest toto jméno, snad na přání z Litoměřic, přeměněno též v německé „R o d e b e i l (R o d e b e u l)“.

Když se takto ryzí jména česká na německý skřipec natahuje a za německá násilně vyhlašují, pak pomocí etymologie starší sídel německých dokáže se již hravě.

¹⁾ Topograficko-statistický slovník Čech, vyd. od J. Ortha a F. Sládka v Praze 1870, str. 276 uvádí 7 Kocand a to: ves Kocandu na Plzeňsku a Kocandu v okresu Českobrodském, ostatních 5 Kocand zaznamenáno jest pod jménem samoty. — V Podrobném seznamu míst na Moravě, Víděň 1893. vykytuje se Koçanda osmrkát.

Jak si Litoměřičtí upraví místní jméno části města „R y b a r n“ (v Rybářích) dole při Labi, nebo severní část za bývalými hradbami „S a g r a d“ (za hradem), Rad (hrad), Radahof (náhradí bývalého hradu), nevíme, to ještě nespracovali, ale zajisté že i v této věci postarájí se o německý výklad, který by dokázal původ jména německého.

Pro nás a zvláště pro výstavu národopisnou bylo by velice zajímavovo, kdybychom mohli zvěděti, kde všude se vyskytuje jméno „K o c a n d a“ nebo „na K o c a n d ě“, je-li tam ještě hospoda, nebo byla-li někdy, a je-li tam ještě samota, nebo je-li již s osadou sloučena, je-li při potůčku či pramenu a u silnice položena.

Jan Mičů, malíř.

Napsal B. V. Konečný.

Antonín Rybička o malíři tomto něco málo napsal v Památkách archaeologických;¹⁾ poněvadž podařilo se mi více zpráv o něm i o jeho rodině nabyti, podávám je tuto u veřejnosti.²⁾

Otec našeho malíře jmenoval se Mikuláš Jeníčkův a převzal r. 1566. od otce Jana dům ležící v Hradské (nyní Lažanské) ulici s 2 pruty roli za 140 kop gr. mřš. Mikuláš Jeníček, jemuž také Mičko a Mičů říkali, byl člověk šetrný a starostlivý, čemuž svědčí, že domek svůj ihned vyplatil, a že r. 1583. ještě přikoupil kus sadu za 10 kop a za 5 větel ječmene.

Mikuláš měl, pokud známo, čtyři syny: Jiřího, Adama, Jana a Václava. Jiří r. 1584. příženil se na grunt po neb. Vokalovi, vzav si vdovu Dorotu za ženu. Adam r. 1597. převzal od otce dům za 130 kop, „z kteréžto summy Mikuláš jakožto otec Adamovi svému 100 kop dává, aby toliko Adam 30 dopláceti měl.“ Otec Mikuláš zůstal při Adamovi, jemuž tak veliký podíl udělil, ale nedobře se mu tu vedlo, nevděčný syn zacházel s ním nešetrně, tak že stařík otec od něho utekl a hledal lepšího příjetí u druhých synů, Jana a Václava. Ti jej laskavě přijali a opatrovali. Ale když otec Mikuláš zemřel, Jan i Václav Mičů žádali na starším bratru náhradu za přechovávání otce, kteréhož Adam, dostav větší podíl, „dle své synovské pří povědi měl do smrti chovati, chrámiti a opatrovati.“ Tak došlo ke sporu, jehož srovnání dokonalo se na radním domě skutečském r. 1614.

¹⁾ U Rybičky vyskytá se tento malíř jednou (Památky III. 138) pod jménem „Udičů“, podruhé (Památky VIII. 145) pod jménem Mičů, což oboje nesprávno, omyl ten má svůj původ v nejasném nápisu kostelním. V článku »Špitálský kostel ve Skutci« (Čes. východ 1889. č. 29.) též chyby jsem se dopustil.

²⁾ Zprávy čerpal jsem z knih gruntovních a svatebních, chovaných v obecním úřadě a v c. k. listovně ve Skutci.

v úterý po sv Zbožném Šťastném. V Žluté knize je o tom zápis, v němž se praví, že Adam své povinnosti nevykonal a „Mikuláš nemajíc pohodlí svého otcovského při Adamovi, k Janovi malíři a Václavovi Míčů se uchejlil, kteřížto synové otce dle synovské lásky a upřímnosti živili, chránili a opatrovali a do jeho smrti dochovali.“ Zápis, v němž Adam dostal grunt za výplatu 30 gr. se s povolením Jeho milosti Páně morí a v něj obraci a Adam je povinen Janovi malíři 20 kop a Václavovi 50 kop z toho statku dátí a na terminy vyplatiť „neměnitelně“.

Náš Jan malíř ještě za hospodaření otcova l. 1596. v úterý po sv. Julianě koupil si zrovna sousední dům od Jana Slavkovského, kloboučníka za 130 kop mís. „Jan zavdal na tu sumu 60 kop, a co Janovi kloboučníkovi náleželo naposledy 10 kop na tomto gruntu, ty on Jan Kloboučník jemu Janovi Míčovu oddává za to, že jemu více zavdal než prve bylo zavdáno a tak bude mítí Jan Míčů vypláceno na tomto gruntu 70 kop.“ Ostatních 60 kop měl Jan spláceti o každém soudu po 6 kop do vyplnění. Prodávající přidal našemu Janovi „žita setého na ozim po půldruhém korci, zbroje dva plechy, ručnice a oružanky, a co se více zbroje nedostávati bude, má sobě Jan Míčů zjednat, slepice tří.“

Jan malíř pořádně platil a tak r. 1606 svůj dluh na domě svém úplně vyrovnal. Když si Jan koupil dům, je přirozeno, že se také oženil, ale koho si vzal, neumím říci. — Jana Míčů přežili dva synové jeho Jan a Gabriel. Rok smrti našeho malíře přesně dosud neznám, Rybička uvádí dle matriky skutecké r. 1644.; rok ten týká se asi syna jeho. Náš Jan malíř byl již r. 1638. mrtev, nasvědčují tomu dva zápis y z r. 1638. jimiž Václav Míčů své pohledávky 10 kop a 53 kop odevzdává „předně sirotkům po nebožtíku Janovi malířovi, bratru svém Janovi a Gabrielem a potom Rozyně dceři Jana Strniště za opatrování v starosti jeho všem společně.“

Tolik o životě Míčově můžeme říci, kde se však v umění malířském vzdělával, jaké měl mistry, kudy cestoval, vypravovati nedovídeme. Rybička o něm svědčí, že byl umělcem nevšedních vloh a že se klonil více ke škole staroněmecké, nežli vlaské. Jedinou památkou jeho umění malířského jest zavěrací obraz „Narození Páně“, posud dobře zachovalý, jenž jest nyní ve špitálském kostele Božího Těla ve Skutči. Pod obrazem tímto byl nápis, jenž teď je připevněn jinde mimo obraz, a zní: Letha Panie 1596 tuto Archu vymaloval na svug gross Jan Miczu Skutecky svobodného uměni malerzského na památku ji odevzdal pro ozdobu tohoto Chramu ke cti a chvale Boha vssemohoucího a jest postavena na den sv Markety.

Nudvojovice, Samšina, Turnov.

Píše J. V. Šimák.

V Nudvojovicích u Turnova stojí chrámek svatého Jana Křtitele,¹⁾ slohu přechodního, nejstarší zachovaná památka z okolí. Právě v době nynější dočkal se obnovy.²⁾ O freskách tu nalezených stala se zmínka v Časopise našem I. str. 46. Dnes oznamuji nález nový, učiněný v prvních dnech měsíce května. Odstraňujíc starý stůl oltární, dělníci přišli vnitř na kámen ve čtyřhranné jamce, na jejímž dně ležel podlouhlý balíček. Obal tvořila kůže, zavřená čtyřmi přitištěnými pečetmi. Když byl balíček otevřen, objevila se uvnitř cínová krabička s ostatky svatými v hedvábných závitečích. Z pečetí dvě byly porušeny, dvě se zachovaly. Reprodukci podávám dvojí: obr. 1. kresbu p. Vojta rytíře Krále z Dobré Vody, provedenou rozměrem originálu dle odlitků, a obr. 2. reprodukci fotografie. Obě vyobrazení vzájemně se doplňují.

Kotouček má průměr 29 mm. Uprostřed vidíme jasně podobu biskupa v casuli a mitře, sedícího na sedili. Levice třímá berlu, pravice povznáší se, žebrajíc dvěma prsty. Na kraji pečeti čteme latinskou majuskuli S. D. G. S. PRAGSIS EPISCOPI DANIEL. — Sigillum dei gratia S. pragensis episcopi Daniel t. j. pečeť z boží milosti biskupa pražského Daniele. Co by znamenalo písmeno S, nevíme. Pečeť tuto sluší přičisti biskupu Danieli II. (1197.—1214.), neboť sloh kostela je příliš pozdní, aby mohl pocházet z let Daniele I. (1148.—1167.), kdy sloh románský byl ještě v plném květu.

¹⁾ Kostely a kaple ke cti sv. Jana Křtitele posvěcené nálezejí k nejstarším v Čechách. Uvádíme jen svatyni na Velízké hoře, zbudovanou od Jaromíra, na Oldříši od Oldřicha, u Lodenic od Břetislava I., v Sázavě a jinde.

²⁾ Teskně vzpomínáme, že i při této stavbě hřichy spáchané byly na svatyńce. Dělníci, vesměs z osady, pracovali s láskou v »svém« kostelíku, úřad děkanský i patronátní prvním požadavkem kládli, aby bylo vše zachováno v původním slohu a podobě. Ale nebylo žádného vedení, nebylo odborného dozoru. Na stříšku, kde dříve seděla štíhlá vížka o svislých stěnách, posadili nyní vížku dole širší, nahoře užší, jako sríznutý jehlan. Šikmě boční stěny na gotické stavbě. V postranní zdi choru zedník prorazil okno, neměře, nekresle, od oka. Okno není ani v souhlasu s ostatními, ani nemá nutných proporcí. Portál průčelní, ještě románský, zdvihli sice do původní výše (byl svrchu zazděn), ale ovrhli cementem, pod nímž zmizel původní detail v kameni. Hrobku otevřeli a rozkopali. Při tom nebylo znalce, protokolu, nákresu. Na šestí nenašlo ničeho než kosti.

Obr. 1. Pečeť biskupa pražského
Daniele II. (1197.—1214.).

Kresbil
Vojt. Král ryt. z Dobré Vody.

Obr. 2. Fotografický snímek pečeti biskupa Daniele II.

Pečeť nudvojovická je, tuším, čtvrtá z takto nalezených pečetí biskupských, a přibyl jí nejen pěkný příspěvek české sfragistiky, než i zajistěné datum, kdy kostel asi vznikl, a tím o jedno kriterion více k dějinám slohu románského.

Nálezy toho druhu jsou tak řídké, že je pro vzácnost připomínáme: Roku 1790. nalezena ve farním kostele v Bohnicích pod oltářním kamenem schránka s ostatky svatých a s listinou zakládací. — Koncem listopadu r. 1846. nalezen list i pečeť (Daniele I.) ve vsi sv. Jakuba blíže Cirkvice u Hor Kuten na empoře kostela svatojakubského, psaný touž rukou i slohem jako behnický, jak díl Vocel v Časopise čes. musea r. 1847. str. 226. Ve článku tom jsou přepisy obou. Originál svatojakubský je v museu král. čes. — Roku 1865 objevena v Holubicích při olověné krabičce s ostatky svatých pečeť biskupa Pelhřima (1124. – 25.). Originál nyní v museu král. českého. Vyobrazena v Památkách archaeolog. VII.

309, podruhé 427. Roku 1873., když odstraňovali ve zmíněném již sv. Jakubu hlavní oltář, nalezena ve zdi olověná skříňka s hluboce vrytým nápisem (Daniel XIII. Epi. E. Prag.). Je to nález soudobný s oním z r. 1847., ale s pečetí již setlelou biskupa Daniele I. Bylo by si jen přáti, aby se nalezla v chrámku nudvojovickém ještě listina, jako ve svatojakubském.

Do svatynky vestavěna jest dřevěná kruchta. Byla sice již dříve, ale hyzdila ohromností svou vnitřek ladný a vzhledný. Zřídili ji znova, aby se vše lidu mohlo vejít do chrámu — jednou za rok. Ovšem bylo potřebí, aby vylámalí pro trámy řadu nových dřívek do zdiva. Nová kruchta zakrývá spodem vršek průčelního portálu a maří náprosto lahodný dojem nitra, tlačíc se do třetiny svatynky, dlouhé a široké jen 9 m. Nevím, že by byl kdy konservator dohlídl ku stavbě. Jej chrámek nudvojovický objekt příliš nepatrný, na němž mnoho nezáleží!

Blízko sídla konservatorova, u Jičína, je ves Samšina. Kostel samšinský má divný výstroj. presbytář v kúru, kúr v presbytéři. Čelo kostela obráceno je k západu! Stalo se to ovšem již dávno. Aby mohli v presbytéři zřídit kruchtu, přistavili rovnoběžně ku stěnám jejím dvě zídky a na ty položili břevna. Mezi novou zdí a zdí chrámovou vznikly tak dvě chodbičky zavřené; jednou stoupají schody na kruchtu, druhá posluhuje jako komora.

Ve stěnách choru vnitř bylo zazděno 7 náhrobků. Dělníci byli příliš pohodlni, aby je umístili jinam, a tak kamenné hrobové octly se

v temných komůrkách. Tam, kde jdou schody, vysekali tesaři do náhrobku širokou rýhu pro podporný trám a obslili je.

Na druhé straně, v úzkém, tmavém kumbálku stojí 3 náhrobky, tesané z pískovce, dva, tuším, svědčí rodině Seletických ze Smojna a zpodobují rytíře a paní. Práce figurální i ornamentální vyvedena je dílem neobyčejně řemeslným a jemným, provedení takorka umělecké.

Na kus kamene rytířova nalepena je nová stěna, kostelník hází do prostory boží hroby, máry, prkna, latě, nestaraje se nijak, poškodí-li starožitnou památku nebo ne. Četné, útlé detaily jsou již zuráženy. O nápravě ani potuchy. Tak se hospodaří se skrovným zbytkem památek české minulosti.

Co díti, když i město Turnov rozhodlo usnesením obecního zastupitelstva v květnu t. r., že oděje jedinou svou starší památku, starobylou radnici reaissanční ze XVI století, kterou obnovovali v smutném roce 1620., rouchem moderním. Plány, hledící ctihonodného rázu staré doby, šmahem jsou zavrženy, a přijat návrh turnovského stavitele, jenž olepí nákladem tisíců reaissanční radnici výrobky chamotu a terrakoty z konce XIX. véku. Volání jednotlivců zaniklo bez ohlasu. — Počátkem roku musejní správa se starostou městským v čele vydala provolání, jež končí slovy: Prosíme každého upřímného Čecha: „Bdi nad šetřením a zachovaním českých památek českému národu.“ — Půl léta po tom veselé staví lešení kolem radnice, modelují ornamenty.

Pasovští na pochodu z Čech.

Z rukopisu »Dějiny města Náchoda« od J. K. Hraše.

Brzy potom, když Pasovští 11. března 1611. z Prahy se vytratili, oznamovali Jaroměřtí Náchodským, „že Laurenc Rame, vůdce lidu vojenského pasovského z Prahy se nějak vypravil a ten že se do Slezska aneb do Polsky obrátil a tam lid proti království českému najímati míni. Protož kdeby koliv mohl postižen býti, aby z poručení pp. stavův jakožto nepřítel a škůdce zemský jat a vězením dostatečně opatřen a ujištěn byl.“¹⁾

Hnedle po této zprávě oznamují na rychlo Levinští²⁾ do Náchoda, „že vojáci pěší táhnou Levínem k Náchodu, aby se proti nim lidé zdejší na pozoru jměli.“³⁾ Jak tato zpráva do Náchoda přišla, poslali Náchodští ihned schválného posla k panu Petrovi Strakovi z Nedabylic, tehdy hejtmanu krajskému sídlem na své tvrzi v Šonově u Nov.

¹⁾ Registra primátorská z r. 1610.—11., str. 41.

²⁾ Levín, město v hrabství kladském, tehdy k Čechám patřící.

³⁾ Reg. prim. str. 41.

Města n. M.,¹⁾ „že přijel do Náchoda jeden pan starosta polský v osmnácti koních.“²⁾ Byli to vojáci slezští a polští, kteří šli a jeli Raméovi vstříc, jenž však, jak známo, jiným směrem Čechy opustil.

Drobné zprávy.

Stěnomalby v chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě objeveny byly r. 1887. při přestavbě. V levém věnci kaplí byl nález nepatrný, v pravé lodi bohatý. Podle souhlasného úsudku odborníků dochovaly se tu freskové malby, zhotovené asi r. 1404. nákl. dem Václava patriarchy Antiochenškého, jenž slul též Králík z Buřenic. J. Herain popsal je ve světozoru 1887 str. 671. a Dr. K. Chytíl v Památkách archaeolog XIV., kdež na str. 117. praví: »Moment čistě historický, který by snad jinde při otázce zachování nevystupoval v pořadí, ozývá se právě na Vyšehradě mnohem hlasitěji. Chrám starobylého Vyšehradu nemá již v sobě pranic starobylého a jest to přímo povinností, zachovati ty zbytky, které šťastnou náhodou se objevily« atd. Ale chybá lávky, vše zmizelo letos pod novou omítkou! Chováme nad to ještě oprávněnou domněnkou, že ani nejjednodušší »media via« nebyla volena, t. j. že ani kopie, ač se o nich mluvilo, nebyly pořízeny, což by ovšem vinu zveličovalo. Chce-li sl. kapitula poslední výtku se sebe svaliti, ať se postará svým nákladem o reprodukci kopií, jež redakce s radostí přijme.

Ochrana starožitnosti a žurnalistika. Ve 3. čís. I. roč. str. 64. s nelibostí jsme poznali úsudek svůj o nedůsledných listech denních, které na přední straně otiskují články i zprávy o památkách našich i o potřebě chránit jich, v inserátech pak mají místo pro cizí agenty. Hlas nás zůstal nepovšimnut a Blumovy inseráty přijaly Národní Listy a Hlas Národa. Pak ovšem není divu, že každý krok nás s četnými obtížemi se potkává a zřídka nějaký úspěch má.

V. R.

Starožitnosti se vyvážejí neustále a není kromě Společnosti a několika jednotlivců nikoho, kdo by se tomu důsledně a z přesvědčení opíral. Máme ovšem konservatory, ale v málo kterém spatřujeme vzor, jak plnit povinnosti této čestné funkce. Budíž tedy každý sám pamětliv přede vším sbírek svého národa, budíž každý samozvaným konservatorem. Věci nečeské prodej si, kdo chceš, třeba do Australie, my o ně nestojíme, ale české nabídní spolkům a sbírkám domácím. Kdo proti tomu jedná, ať si přeče stanovy Společnosti, aby si připamatoval účel spolku; stanovy platí pro všecky členy. Nic nám neujde, vidíme dobře i za hranice, byť to bylo i ve Stuttgartu.

Mr.

Vymřelý rod šlechtický. Před nedávnem zemřel na zámku v Jenšovicích u Mělníka hrabě Ferdinand Kustoš ze Zubří, jenž dosáhl věku 58 let. Jím vymírá po meči starý šlechtický rod, který r. 1558 dosáhl erbu a rytířského stavu, r. 1630. byl povýšen do stavu svobodných pánů a r. 1725. do stavu hraběcího. Zesnulý nezanechal dítěk z manželství s baronkou Johanou Trauttenbergovou.

On...

Hrad Okoř. Ke zprávě uveřejněné pod týmž záhlavím v I. ročníku str. 65. dodávám, že na zachování malebné zříceniny této v původní podobě nelze již ani pomyslit. Již před lety bylo veleno šetření ve věci té, při čemž konservator Beneš napsal negativní dobrozdání. Ba ani v nynější podobě nelze uchovati hradu toho, jelikož k tomu bylo by potřebi velikého kapitálu. Jak jsem se informoval na místě kompetentním, hrad Okoř pokládá se za brámem, a břemene toho snad i zdarma by se zřekl studijní fond, jehož majetkem jsou dotčené trosky. Kupující ovšem musil by se zavázati, že podnikne nutné opravy, protože

¹⁾ Nyní patří Šonov dvůr k velkostatku náchodskému.

²⁾ Reg. prim. str. 41.

chaloupky v podhradí jsou stále ohroženy.¹⁾ Škoda věru, že podléhá zuba času tato zřícenina, která jest v pravdě pěkným cílem výletníků. Poznamenávám ještě, že cíp kachle nepolévaného s pěkným cimbuřím, v podhradí nalezený, a mandorlovitá dlažice zdobená z hradu, chovají se ve škole noutonické.

P. Karel Procházka, kaplan v Noutonicích.

Dělání zlata uherského r. 1532. (t. IV. post Lamperti). Petr Adrsbach z Náchoda etc. a na Ryzmburce pohání pana Václava Samuele z Hrádku, aby položil před úřadem smlouvu řezanu, tu kterúž jest učinil někdy p. Pavel Samuel z Hrádku, otec jeho s týmž p. Petrem o naučení a dělání zlata uherského, tak jakž táz smluva říše v sobě to zavírá, že též smluvy potřebuje proti témuž p. Václavovi k svědomí. (Reg. soudu kom. I. F.) J. V. Simák.

Kaple sv. Ludmily. V historii o paměti hodné domě u Leukokephalů v Assyrské ul., kterou vypravuje Philalethes (»Lumír« str. 287.), vyslovena oprávněná obava, že podobné historie budou se opakovati. Dnes již se dostało smutné kapitole této pokračování zbořením kaple řečené obecně sv. Ludmily u Týna, po níž zbylo jen rumiště. Okoli tím nesmírně získalo! Další kapitoly bohužel vynutí si ne tak assanace a regulace, jako spíše neústupnost a bezohlednost k památkám. M. Jindra.

Komise pro soupis památek města Prahy. Důležitost soupisu všech památek stavitelských, uměleckých, historických a předhistorických přiměla radu městskou ku svolání odborníků, jichž příspěním sestavena komise, která v době co možná nejkratší má pořídit popis všeho, co v Praze památného bylo a ještě jest a soupis tento připravit jako material pro důkladnou monografii města Prahy a okolí. Věc jest příliš objemná, než aby členové svolane komise zevrubný a podrobný popis všeho památného v Praze sami v krátké době opatřili. Za tou přičinou a k rychlejšimu včeli uskutečnění rozesýlá redakční výbor téže komise všem přátelům a příznivcům památek pražských tištěné archy popisné, na nichž vše, čeho potřebí si povšimnouti, vyčteno jest, a připojuje k tomu prosbu, aby každý, co mu povědomo zaznamenal a tyto archy komisi zaslal. Redakční výbor jest také ochoten každému, kdo by se společně práce súčastnit chtěl, potřebné popisné archy poskytnouti, jež vydávaji se v praesidiu rady městské na staroměstské radnici. Lze se nadít, že naše členstvo pražské a v blízkém okolí čile bude podporovati podnik městské rady. Pp. členům vydávati se budou archy tyto v každé členské schůzi. — Skp. —

Zprávy o spisech a časopisech.

O staročeském dědickém právu a královském právu odúmrtním ke statkům svobodným. Kalousek. Rozpravy č. akad. Tř. I. roč. III. č. 1. 1894. Možno říci, že pojednání to činí vrchol všech našich známostí o povědeném předmětu. Práce vysoce instruktivní, nezbytná pro znalost právních názorů českých. Autor obírá se ctázkou, které mohl dotknouti se v Českém státním právu jen úzce. Líčí, jaké byly dědické poměry české před privilegiem krále Jana r. 1310, význam tohoto privilegia, omezování práva královského k odúmrtem v XIV. a XV. stol., jak král Vlad. II. r. 1497. vzdal se odúmrť na staticích svobodných a co bylo toho následkem, vývoj odúmrtních poměrů na Moravě, jak upraveno bylo právo dědické obnoveným zřízením zemským r. 1627. J. V. Š.

Soudní akta konsistoře Pražské. Z rukopisů archivu kapitolního v Praze vydává Tadra, — I. 1373—1379. Str. XVI. a 405. — II. 1380. až 1387. Historický archiv české akademie č. 2. Stran 448. V Praze 1893. 1894.

Předuležitého zdroje ku poznání poměrů církevních, topografických, genealogických i vůbec kulturních zjevů vůbec ve XIV. stol. a později, leží před námi

¹⁾ Pokusíme se však přece o záchrannu jeho! (Red.)

dva objemné svazky. Vyšly v době dvou let, obsahují 4 manuály církevních akt konsistorialních — ještě 8 zbývá. Nedostatek místa nedovoluje, bychom šířejí pojednali o díle tomto neocenitelném. Upozorňujeme na ně zejména lokální badatele, doporučující je co nejvřeleji. Podrobné rejstříky usnadní hledání. Ku knihám konfirmacním, vydaným Emlerem a Tinglem přibývá Tadrovou píslí pramen nový. Kéž dockali bychom se brzkého pokračování Knih erekčních, které drahně let uvázly při V. svazku. Neúplné a chatrné vydání Balbínova v knize Miscellanei nestačí, z venkova málo kdo může prohlédnouti ohromné folianty přepisů v musej. archivu. A přece rádne monografie, k níž nebylo by užito knih erekčních, nedovedeme si představit.

J. V. Š.

Mince království Českého za panování rodu Habsburského od roku 1526. Seš. 3. Sepsal Klim. Čermák. Nákladem F. Hoblíka v Pardubicích. Přítomným spisem zavděcil se neunavný náš spolupracovník všem, kdož se zajímají o české mincovnictví. Numismatice naší bylo vždy na škodu, že se literatura česká nemohla vykázati soustavným spisem a nemohla si tak dobyti větší a zasloužené přízře, jaké se těší jinde, na př. v Německu. Nedá se po přití, že každý laik, jakmile začne to neb ono sbírat, záhy jest nucen raditi se a sáhnouti ke knize, ve které ty poučením došla upokojení jeho zvědavost. Neznalost cizí řeči snadno tu může odpudit nejpilnějšího sběratele, ne sice přímo od sběru, ale s pravé cesty, kterou nastoupil, když vzal do ruky odbornou knihu. Bez četby stane se oběti nesvědomitých prodavačů, kteří sbírku jeho falsifikáty přeplní. Dílo Čermákovu vítá i sečtělý a vyskolený numismat. Dobrého ode dávna nedostatek. V seš. 1. popisují se mince Ferdinanda I. a Maximiliana II. (1526.—1576); v textu i na zvláštních tabulích jest 91 obrazů mincí, 21 znamení mincmistrovských. Sešit 2. vyniká nad předešlý rozsahem, ač popisuje jen mince Rudolfa II. (1576.—1612). Přidáno jest 165 obrazů mincí, a 24 znamení mincmistrů. Posud výše tří sešitů čítají 170 tiskových stran, 41 tabuli a ještě ilustrace v textu. Sešit 3. obsahuje vypsání mincí za Matyáše I. (1612.—1619.) a stavu českých, moravských a slezských (1619.—1621) provázené 16 tabulkami s 121 obrazy mincí, 21 autogramem a 10 pečetemi. Není to tedy jen holý popis mincí; čteme tu též příspěvky k dějinám cen, sněmovní artikule a jména a znamení mincmistrů českých minoven. Cenným spisem se tímto literatura česká platně obohacena. Nakladatelství Hoblíkovo nemohlo se lépe představiti než tímto skvostným vydáním. Doporučujeme je s dobrou rozvahou a svědomím všem českým numismatům a milovníkům dějin; na prvém místě mělo by však být v rukou odborů národopisných, v knihovnách verkovských musej a škol, zvláště středních.

Hs.

Dějiny středověkého umění v Čechách Napsal Jos. Braníš, c. k. konzervator a professor čes. vyšší reálky v Budějovicích. V Praze, 1892. Nakladatel Höfer a Klouček. Cena 3 zl. 30 kr. O tomto díle přinesly čelnější listy české příznivné posudky hned při jeho vydání přede 2 roky, i obmezíme se dnes pouze na krátký referát. Jeho autor jest již dlouho znám přátelem uměleckých památek našich. Máme v době paměti řadu jeho prací o Horách Kutnáru, nejnověji pak obsáhlou monografií chrámu sv. Barbory. Několikrát pak již ukázal, kterak historikové němečtí, zvláště Gruber, pokoušeji se na štěstí se zdarem pochybným o předělání některých částí z historie českého umění na prospěch svůj. To jen mimochodem. „Dějiny umění středověkého v Čechách“ jsou knihou velmi dobrou. Slohem nehledaným, ale velmi poutavým jest v nich pojednáno o našich památkách ze všech odborů: nalézáme zde popis památek jak stavitelských tak i sochařských, malířských, klenotnických a j. Obsah vhodně doplňují četné a překně ilustrace. Odborník snad nalezl by v knize této něco, s čím by nesouhlasil; můžeme však jen s radostí souhlasiti s auktorem, že dílo nepsal pro odborníky, nýbrž pro milovníky našich památek: na to jsme poukázali již v ročníku I. při zprávě o „Zvonu“, neméně cenné práci p. Braníšové. Nepochybujeme, že každý upřímný čtitel naší historie sáhne po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán. Knihu obsahem svým i slohem po „Dějinách“ s radostí a jistě nebude sklamán.

Černý.

W. H i c k e. Literatur zur Geschichte der Industrie in Böhmen bis z. J. 1850. Pr. 1893.

J. Neuwirth. **Geschichte der bildenden Kunst in Böhmen vom Tode Wenzels III. bis zu den Husitenkriegen.** I. Pr. 1893.

J. Loserth. **Die kirchliche Reformbewegung in England im XIV. Jd. und ihre Aufnahme und Durchführung in Böhmen.** Lipsko 1893.

A. v. Skene. **Entstehen und Entwickelung der slavisch-nationalen Bewegung in Böhmen und Mähren im XIX. Jdt.** Vídeň 1893.

Paudler A. **Ein Deutsches Buch aus Böhmen.** Kresby od O. Pfennigwertha. I., 45 obr. Č. Lípa 1894. — Dílo o severních Čechách po způsobu Šubrtova z Českého jihu, přihlížejice však všude ku stránce archaeologické a umělecké.

J. Tittmann. **Heimatkunde des Ascher Bezirkes.** Aš 1893.

F. Bernau. **Hassenstein. Ein Beitrag zur Gesch. des Erzgebirges.** C. Lípa 1893.

J. Hrubý. **Recice Kardašova a bývalé pauství řečické.** Pr. 1893.

A. Poppr. **Hrad Bezdež.** Ml. Boleslav. 1893.

R. Müller. **Die geschichtlichen Kunstdenkmale der Stadt Bensen.** Benešov 1893.

H. Gradl. **Die Reformation im Egerlande.** Cheb 1893.

Zeitschrift für deutsche Kulturgeschichte. Berlin 1893; ses. 1—8. vedle jiných článků má tyto statí, týkající se Čech a Slovanů. Alois John: Zur Kulturgeschichte des westlichen Böhmens. — Theod. Hutter: Die Bauernrevolutionen in Böhmen. — A. Wolter: Ein Überbleibsel altwendischer Kultur, (řeč. slavnosti).

J. V. Š.

Paul Dr. Arras. **Regestenbeiträge zur Geschichte König Ludwigs II. von Ungarn und Böhmen.** — V programu gymnasia budínského, na r. 1893, vyšlem autor uveřejňuje neznámá regesta listin krále Ludvíka z let 1510—1526. Z listin archivu budínského.

J. V. Š.

M. A. Hammerich podává v „**Mémoires de la Société royale des Antiquités du Nord**“ (Kodaň 1892), zvláštní studii o sbírce nástrojů předhistorických, které chová Museum national v Kodani. Tyto nástroje, jménem Lurs (lours), jsou velké bronzové rohy, dlouhé, štíhlé, na pohled zvláštní. Byly nalezeny v 18. stol. na několika místech Dánska, a ač stáří jejich velmi ctihonodné (asi 2500 let), jsou úplně zachovány nejen v původním tvaru, nýbrž ještě dnes může se na ně hrátí. Chemická analýza podává 88% mědi, 10% cinu a 0,49 železa, obyčejné to složení v době bronzu. Hudební rozsah těchto nástrojů obsahuje serii 22 tonů (4 octavy a půle). M. Hammerich soudí, že osm tonů do₁, do₂, sol₁, do₃, mi₃, sol₃, si bémol do₂, které nevyžadují zvláštní schopnosti ke vyluzení a které vystupují takřka zcela solově (tout seuls), jistě známy byly ve věku bronзовém. Zdá se přípustným, že Skandinávci byli prvními (jak připomí Fétis), kteří uvedli hudbu v moderní civilisaci. *Revue Scientifique*

František Kučera.

9. Juin 1894.
Výroční zpráva Akademického ústředního odboru národopisného. Podává výbor odboru. V Praze. 1893. V oddílu I. promlouvá se o činnosti pro oddělení studentské, v II. o činnosti pro výstavu vůbec. Odbor uspořádal v místnostech »Slavie« zdařilou výstavku, obsahující oddělení studentské, lidové a starožitnické. Podrobná historie její jest tu vypisána a přidána k ní (III.) zpráva pokladní, svědčící spolu s korrespondencí o rozsáhlé činnosti pilného odboru. Z ideálního náčrtku oddělení studentského seznáváme cíl odboru. Jak a čím se chce studentstvo na národopisné výstavě českoslovanské představit, lící pověchný obraz. Máme naději, že zprávou touto podaří se odboru získat si nových příznivců, kterých mu přejeme; zaslouží si jich.

K. Roček.

Mittheilungen des Vereines für Geschichte der Deutschen in Böhmen. XXXII. ses. 4. 1894. obsahuje tyto články: I. Val. Schmidt: Die Fälschung von Kaiser und Königsurkunden durch Ulrich von Rosenberg. (Práce velmi dobrá a nezbytná pro každého badatele o dějinách rožmberských před XVI. stol. Vypisuje řadu rozličných privilegií podvržených, udává důvody, proč zavrhnuti je, a naznačuje dobu a účel padělku. Zejména sluší ukázati na t. zv. Zřízení Rožmberské, o němž psal již Dr. Emmer ve Zprávách uč. spol. 1877.) — Kaindl: Canaparius und Brun (Polemika proti Kętrzyńskemu). —

Grunzel: Ueber die deutschen Stadtrechte Böhmens und Mährens. — Ein deutsch-böhmisches Reiter-Regiment im 30jährigen Kriege (1625—1635). Pluk vévody Sasko-Lauenburgského. — **Menčík:** Die Prag-r Goldschmiedezunft. — **Müller:** Kunst- und Baudenkmale der Salhausen im Elbethale II. — V příloze jsou referáty o nových spisech a přehled literatury za rok 1892. až 1893. — *J. Š.*

Zprávy časové.

Výstavky a sjezdy.

Výstavky národopisné, které loni ve značném počtu a s plným úspěchem byly pořádány v korunních zemích českých, i letos hlási se, by ukázaly přehled místních památek. V Čechách ohlášeny jsou tyto výstavy: Bělá u Bezděže 12.—19. srp. — Boleslav Ml. — Brod Čes. 29. čna — 3. čce. — Budějovice Ces. — Čáslav zač. září — Dašice 29. a 30. čna. — Jeníkov Golč. v pol. září — Holice 22. a 23. čce. — Horažďovice 8.—10. září — Hradec Jindřichův září — Holic 22. a 23. čce. — Horažďovice 8.—10. září — Humpolec 1. až 20. čce.—8. srp. — Hradec Kr. 12.—26. srp. — Hronov v září — Humpolec 1. až 20. září — Chotěboř 12.—26. srp. — Jičín 29. a 30. čna. — Jilemnice 26. až 9. září — Klatovy 29. čce.—5. srp. — Koleč — Kostelec n. Orl. v srp. — 29. srp. — Kralovice 5.—15. srp. — Křemže Čes. o prázdn. — Hory Kouřim v srp. — Lomnice n. Pop. v srp. — Kutný 2.—9. září — Litomyšl 15.—29. čce. — Lomnice n. Pop. v srp. — Mělník — Mýto Vysoké — Neveklov — Nymburk — Opočno — Pardubice — 26. srp. — 2. září — Plasy — Poděbrady — Příbram — Roudnice, poč. srp. — Rybná Něm. 29. čna. — 1. čce — Rychnov n. Kn. 2.—9. srp. — Ríčany — Sermily 2.—10. září — Skuteč 18.—20. srp. — Slané — Sobotka 26.—28. srp. — Tábor 2.—9. září — Úpice, před prázdn. — Veselíčko u Milevska — Vlašim v září — Volyň — Žižkov. Na Moravě: Dačice 1.—8. září — Hodslavice v srp. — Kelč — Napajedla 12.—15. srp. — Ostrava Mor. — Rožnov — Šlapavice — Telč, koncem prázdn. — Troubsko 29. čna. — Třebíč 7. září — Velká v srp. Ve Slezsku: Orlová 2.—12. září — Těšín. Doporučujeme všem svým čtenářům, aby neopomenuli navštívit tu neb onu výstavku. Každá poskytne mnoho zajímavého, namnoze vzácného a posud málo známého, že by i pouhý milovník památek hřešil, kdyby si dal ujít tak bojnou příležitost.

Výstava Vrázova, pořádaná v měsících březnu a dubnu v museu Náprstkově, obsahovala sbírky jihoamerického cestovatele krajaná našeho E. St. Vráze (pseudonym). Cistý výnos určen na další výzkumné cesty Vrázovy. Jako předložná výstava Holubova, tak i letošní Vrázova byla pro archaeology zajímava: Holubova ovšem větším rozměrem vynikala nad ní i ve přičině sneseňeho materiálu pro studium srovnávací. Máme tu na zřeteli hlavně nádoby a jich ozdobování. Ve Vrázově výstavě zvláště kromě nádob jednoduše ornamentovaných zajímaly nás nástroje kamenné (kmene Urayacusů); v ozdobách používá se per různých ptáků, perel, zubů, kostí, krovek brouků a m. j. Byly tu též zbraně (dlouhé foukačky „serbatana“), trofeje Indiánů brasílských „mua“ (hlava vyvařená, kosti a mozků zbavená a pak uděná), primitivní nástroje hudební jakož i pěkně plétene oděvy, rohože („hamoky“) a m. j. Anthropologicky zajímavé tetování děje se pomocí trnů a řapíků palmových a má u každého pohlaví svůj význam (u ženy — znamení dospělosti, u muže se děje z ještěnosti). Obšírnější referát přinesl „Světozor“ v č. 21. (s vyobrazením části výstavy) psaný B (aušem), naše pak upozornění budíž pobídkou našim archaeologům, aby psaný B (aušem), naše pak upozornění budíž pobídkou našim archaeologům, aby výstavy podobné navštěvovali a srovnávali hlavně materiál keramický. Snad se tak zmeneší řada vlivů, které na naše předky se všech stran působily, snad i tím scvrkne se inventář věcí importovaných k nám z ciziny, až kriticky nahlédneme do dílny pravěké a současné do chýší ještě nyní primitivně žijících divochů.

Sjezd učenců v Sarajevě: pořádán bude 15.—25. srp. t. r. zemskou vládou okupovaných zemí, aby byly prozkoumány starořímské památky, získané z četných nalezišť a uložené nyní v museu sarajevském. Sezvání budou nej- přednejší badatelé evropskí.

—a.

Kongres hygienický a démografický. Osmé sezení konati se bude v Buda-Pešti od 1.—9. září t. r. Démografie obsahuje 7 sekcí: démografii historickou, anthropometrii, techniku démografickou, démografii tříd průmyslných, démografii měst, statistiku vad tělesných a intellectuelních Adressovati na: generálního sekretáře, M. Colomana Müllera, univers. professora. (Revue mensuelle de l'école d'anthropologie de Paris) *František Kučera.*

O t á z k y.

Provokání, které jsem uveřejnil v 1. čís. t. č. a v denních listech pražských (také venkovským zasláno, ale neotisknuto nikde!) mělo tento výsledek:

Paní Frt. Adamcová zaslala lask. prostřednictvím p. Lva Adamce 4 kraslice z Přelouče — slečna Em. Batelkova ve Vavřinci u Janovic Uhl. zaslala 6 velmi pěkných kraslic, šlehačku a do podrobná vypracované odpovědi na otázky — p. Frt. Bedřichek, notářský koncipient v Českém Brodě, velikonoční popěvek — nejčilejší z dopisovatelů našich pan Josef Cyterák, správce školy v Čičovicích, ani tentokráte nezapočal a zaslal odpovědi na můj dotazník — p. Frt. Grimm z Hor Kuten překvapil mne 8 zdařilými kraslicemi z Tuchatic, 14 kresbami kraslic a odpověďmi na mé otázky — neméně zajímavá byla zásilka p. Aug. Hajného, spisovatele v Jíkvi u Loučeně, který mi poslal 4 kraslice, šlehačku a podrobnou odpověď — kollega, který si nepřeje být jmenován, přivezl mi 18 kraslic od Polné a Humpolce — p. Lejhavec ze Břehu u Přelouče zaslal prostřednictvím p. Lva Adamce v Praze 3 kraslice — p. Adolf Marsálek, řídící učitel v Německé na Moravě, daroval prostřed. sl. redakce »Národních Listů« v Praze 11 kraslic sebraných tamže a v obcích: Vříšť, Novosady a Lišný — koll p. Antonín Polášek, právník, rozmniožil sbírku 4 kraslicemi z Dolního Němcí (okr. Uherský Ostroh) — slečna Jindřiška Přihodova, učitelka ve Velké Bystřici u Rožnova, věnovala 3 kraslice — p. Jan Václav z Finberku Svoboda, spisovatel v Hlinsku, důkladně odpověděl otázky v zaslánu — p. Frt. Šejdl, rolník v Blešně, a p. Frt. Špur, mistr tesařský ve Dvoře Králové, zaslali zajímavé popisy. Kromě toho zakoupeno bylo 5 kraslic z českého severu. Celá sbírka čítá nyní několik set kusů, což jest zajisté slušný výsledek, uvážíme-li, že sbíráno teprve r. 1891. za častých výčitek, že jest to podnik konkurenční, a j. nepřijemnosti. Přece však jsou ještě hojně mezery na mapě kraslicové, jsou celé kraje, odkud nemám ani jedně kraslice! Má-li sbírka být úplná pro chystanou publikaci a pro národopisnou výstavu českoslovanskou v Praze r. 1895., třeba tyto mezery doplnit, a proto znova žádám každého, zvláště však sly. sbory národopisné, by mi pomohli aspoň několika exempláři. Že by kde byla jiná sbírka kraslic, konservováním uchráněná, pochybuji! Doufaje, že prosba má nezustáne oslyšena, děkuji všem, kdož loni i letos sbírku moji obohatili, a vyprošuji si další zásilky (jen v dřevěných krabicích, vyplňených rezankou, senem nebo ústřížky!) do redakce. *J. Soukup.*

Na některé otázky z předešlých čísel odpověděl pan František Grimm z Hor Kuten.

Nové otázky:

Kde lid nazývá studánky královkami a co si o nich vypravuje? *J. C.*

V neděli před sv. Vítěm roku 1533. dal Ferdinand I. Jiřímu Bakalářovi list erbovní, by se mohl psát »od bílých orlů z Plavice«. Jiřík Bakalář měl Krásnou Horu na Táborsku a před bitvou bělohorskou žil jeho rod schudlý v Praze a přišel pak po té bitvě na Moravu, kdež byli Bakalářové v zemských službách, zanechavše v chudobě svého predikátu. Kdo by měl sebe menší zprávu o rodu Bakalářů, račíž ji zaslati redakci tohoto časopisu.

Ze Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze.

Valnou hromadou, konanou dne 18. března t. r., zvolen byl na r. 1894. správní výbor takto: starostou Jan Zeyer, architekt na Smíchově náměstkem starosty Jan Herain, architekt v Praze; jednateli Ph. Dr. Karel Plischke, spisovatel a Ant. Bohouš Černý v Praze; pokladníkem Eduard Bufka, revident Zemské banky v Praze; správcem sbírek PhC. Jan Soukup, redaktor našeho „Časopisu“; knihovníkem Fr. Leybold, architekt na Král Vinohradech; archivárem M. U. C. Fr. Kučera v Praze; zapisovatelem M. U. C. Jos A Jira v Praze Náhradníky zvolení: Jos. Nechleba, technik na Král Vinohradech, PhC. Boh. V Konečný v Praze, Fr. Hebrant, obchodník v Praze, Franek Páris, úředník v Praze. Dozorci spolkovými zvoleni: Vlad Pér, továrník a měst rada v Praze, M. U. Dr. Jindřich Matiegka, okr. lékař v Praze, Adolf Pečenka c. k. vrchní místodrž. inženýr na Král Vinohradech, J. U. Dr. Jaroslav Haasz, sekretář zemského výboru v Praze a J. U. Dr. Jos Teige, spisovatel v Praze.

Zpráva pokladní. Ku Společnosti přistoupili nově za členy P. T. pp: Andrlé Fr. v Litomyšli; P. Bakalář Šibecký J. M., farář v Kajdlně; Bašta Jos., státkář v Hlouptíně, Bavor Fr., holič ve St. Boleslavě; Bělohlávka Ant., c. k. ředitel cukrovary ve Velimi; Beneš Václ J., obchodník; Berounský Fr., ředitel cukrovaru v Mšené u Bušyně; sl. Občanská beseda ve Vololce; Bez palec A., c. k. gymn. prof. v Litomyšli; Blahota Jos., cukrmistr v Lužci; Borkert Jos., říd. učitel v Kost mláteči; Bořický Karel, učitel v Libznicích; Brázda J., c. k. ředitel továrny na tabák v Táborě; P. Buchta Ant., farář v Ritonici; Buchela Karl, c. k. berní inspektör; Bureš Antonín, obchodník v Žamberku; Bůžek Č. v Olomouci; Cimrál Jaroslav; Cáp K., cukrmistr v Pečkách; Čepek Ferd., továrník v Přelouči; P. Čermák Frant, záměcký kaplan ve Vali; P. Černohouz J. N., děkan v Hostišti; Černý Karel, ředitel cukrovary ve Svojšicích; Červený Jaroslav, továrník a měšťanský rada v Hradci Králové; Červinka Ant., učitel ve Viñori; Deport J., stavitec; Diviš Karl, učitel v Rychnově nad Kněžnou; Dokonal Fr., vrchní účetní v Podzámcí; Duda Frant, stavitec v Berouně; Duda Karel v Berouně; Engel Václ., povozník; Erben Ed., učitel v Kuklenách; Feigl Ludvík ve Lvově, Fiala Fr., zemský inženýr; Fiala Václ., asistent c. k. prům. školy; Fiedler Jan, soukromník v Dol. Bousově; Filip Frant, ředitel cukrovary v Uhriněvsi; z Finberku Jan V., odb. učitel a spisovatel ve Hlinsku; Fliegl Jindř., obchodník v Seulčanech; Foit Bohuslav, knihkupecký účetní, Formán Václav; Frejman V., ředitel cukrovary v Záboří; Fučík Jos. J., správce školy ve Lhotě Bradlecké; M. U. C. Hamza Fr., za r. 1893. M. U. Dr. Hartmann J. v Milčovsi; Havlík Fr., ředitel p. i. c. k. místodrž. úctářiště; Herold Jan D., vrchní inženýr na Král Vinohradech, člen vřisp.; Hermann V., pozlávacov v Plzni; Hodk G., ředitel cukrovary v Holešově, ředitel Zd. správce hospodářství v Pětipech; Holejšovský V., velkoobchodník, Homolka Jan, asistent kn. arcib. ústř. kanceláře, P. Honěsek Václav, farář u sv. Hastala; Honza J., gymn. prof. v Nov. Bydžově; Horák Adolf, c. k. vrchní geometr ve Slaném; Horáčice Karel, úředník městské spořitelný; Dr. Hostinský Ot., c. k. univ. professor; Dr. Houška Alois, městský policejní komisař v Plzni; Houžvička J., pokladník cukrovary ve Mšeně; Horovka K., učitel v Trnovanech u Teplic; Hrdina Vít, pokladník Živnostenské banky; P. Hrdý Jan N., farář v Jerně; Hruška Frant, c. k. soudní adjunkt na Zbraslavě; Hulík Ant., cukrmistr v Bohušovicích; Chromec Fr., učitel v Rudimově; Jakeš Ant., přednosta stanice v Hořovici; Janáček Alois, ředitel cukrovary v Meziříčí; Janata Jan ve Zlaté Olešnici; Janák Vilém, státkář v Chlumci, za r. 1893. a 1894.; Jansa Fr., ek nom v Malině Jarkovský Vilém, ředitel cukrovary ve Smrkách; Javůrek Jaromír, c. k. poštmistř ve Smrkách; Jelínek Ant., c. k. poštmistř v Castolovicích; Jeníček Václ. Vl., učitel v Potčhách; Jettemar Jos., ředitel továrny ve Slaném; Jirsák Frant. ve Svojšicích; Jirsík Jan,

zemský inženýr; Jiřina V., ředitel cukrovaru ve Vinoři; Joch Rud., účetní cukrovaru ve Mšeně; Josefy A., obchodník na Horách Kutnách; J. U. Dr. Kaizl Edm., advokát v Karlíně; P. Kaláb Bedř., kooperator v Domaželicích; Kalina K., pokladník měšť pivovalu v Plzni; Karlík F. J., zemský poslanec a majitel mlýna v Blovicech; Karlík Fr., učitel na Kladné; Kašpar K., cukrmistr v Roudnici nad Labem; Kavalla Dominik, člen přisp.: Klavík Aug., ředitel cukrovaru v Lužci, člen přisp.; M. U. C. Klička Ladislav, člen přisp.; sl. Kličková Božena; Kobliska Vlad., gymn. prof. v Roudnici nad Labem; P. Konrád K., c. k. gymn. prof. a katecheta; Koukola Rudolf, architekt; Král Jos., učitel v Šopce; Král Vojt. rytíř z Dobré Vody, techn. úředník zemsk. výboru; Kramatová Filomena, učitelka; Kraus Alois, obchodník; Krejčí Jindř. v Přešticích; Krejčí Jos., účetní oficiál; Dr. Kropáček J., c. k. gymn. prof. v Benešově; Kroupa Ant., úředník plynárny na Smíchově; sl. vzděl. odbor »Kroužku mládeženců« na Žižkově; Kryšpín Jos., c. k. gymn. prof. v Jičíně; J. U. Dr. Kříž M., c. k. notář a spisovatel v Žďanicích; Kuběš K., ředitel cukrovaru v Dolním Cetně; Kučera Jan, první techn. adjunkt cukrovaru ve Vysoučanech; Květoň Jos., učitel hluchoněmých za r. 1893. a 1894.; J. U. Dr. Langer Č., advokát v Rychnově nad Kněžnou; Leger Karel, statkář a spisovatel v Kolíně; Lengsfeld Josef v Dolním Újezdě; Libus V., ředitel cukrovaru ve Slibovicích; Ludvík Aug., úředník Lipské pojišťovny; Lutz Leop., městský důchodní na Mělníku; Lux Oldřich; Leyer Jan, c. k. oficiál cukerní daně v Hrobčicích; Macháček Jan, c. k. gymn. prof. v Č. Budějovicích; Machulka Václ., magistr. inženýr; Mann Vojtěch v Nýslách; J. U. Dr. Martinek J., advokát a starosta v Sedlčanech; Masoni Jos., ředitel cukrovaru v Lounech; Massák Ant., učitel; Materna Jan na Králi. Vinohradech; Matoušek Petr, správce školy v Kotelsku; Maydl Jan, c. k. okr. hejtman v Mnich. Hradišti; Mejstský Jos., spisovatel na Žižkově, za r. 1893.; Mikulášek Jan, mistr lakýrnický; Mildorf Ant., nájemce dvora v Libušině; Miltenberger Q. St., c. k. důchodní v Bystrém; Multruess Jos. Alb., mistr lakýrnický v Trnovanech u Teplic; sl. Městské muzeum v Chrudimi; sl. Městské muzeum v Jaroměři, člen přisp.; sl. vnitřní Městské muzeum v Hradci Králové; Myňář Václ., rolník v Lounkách; Nájemník Jos., c. k. oficiál cukerní daně ve Vinoři; Napravil Bedř., ředitel cukrovaru v Bohušovicích; Náprstek Fr., ředitel cukrovaru v Králi. Městci; Nejedlý Jan, přednosta stanice v Předměřicích; J. U. Dr. Nejedlý Julius, zemský advokát; Nemanský A. K., přednosta stanice v Hrobčicích; Němeček Jan, prof. při c. k. státní průmyslové škole; Neumann Em., učitel v Ouněticích; Neumann Fr. J., materialista na Peruci; Neyburšký Vojt. rytíř z Neyburku v Netolicích; Nováček Fr., učitel při měšťanské škole ve Strakonicích, za r. 1893. a 1894.; P. Novák Aug., kaplan v Kručemburku; P. Oliva Václ., administrátor v Krouně; Pacovský Jos. ve Vražkově; Padéra Bohd., ředitel cukrovaru v Trmicích; Pánek Josef Al., c. k. poštovní praktikant v Něm. Brodě; Papež Józa, obchodník; Pauer Em., c. k. oficiál daně z cukru ve Mšeně u Budyně; Pavlásek K. v Merklíně; Pelant Karel v Žižkově; Petřížka Jos., rolník a starosta ve Smolnici; Pilař Fr., ředitel cukrovaru v Dymokurech; Piskáček V., c. k. gymn. prof. v Roudnici nad Labem, za r. 1893. a 1894.; Pohnert Bedř., úředník První české vzáj. pojišťovny; Požárecký Jaroslav na Smíchově; J. U. Dr. Prachenský Stanislav, člen přisp.; J. U. Dr. Otokar baron Pražák, advokát a poslanec v Brně; Prucha Fr., říd. učitel v Hluboké; Přiborský Karel, inženýr První české vzáj. pojišťovny za r. 1893. a 1894.; Purkrábek Ant., majitel knihtiskárny; P. Rájek Otto, katecheta v Bělé u Bezděze; Rank Jos., úředník Lipské pojišťovny; Rieger K., továrník v Dolní Roketnici; Rittich Jan, knížecí tajemník v Plasech; Rosol Miroslav, pokladník okresní záložny v Hořovicích; Rivnáč Jos., velkoobchodník; Sedláček Jan, vrchní inženýr knížete ze Schwarzenberků na Hluboké; Sehnal V., ředitel cukrovaru a říšský poslanec v Bečvárech; Dr. Scherl F.; Schrotz Jindra na Smíchově za r. 1893. a 1894.; Schubert Václ., mistr lakýrnický; Schwartkopf Jindř., ředitel cukrovaru v Sadské; Siblík Jos., učitel při m. š. škole v Blatné; Sládeček Antonín, učitel na Kladné; Slavíček Antonín, abs. technik ve Střelicích (Meklenburk); Slavík Josef, městský tajemník v Hořovicích; Slovák Jindřich, majitel

knihtiskárny v Kroměříži; Smolík Fr., c. k prof-ssor a okr. školní inspektor v Č. Budějovicích; Smrha Em. obchodník; M. U. Dr Snětina K na Králi Vinohradech; Sobotka Jiníř; Sokol Jan, účetní cukrovaru ve Zvolenévsi; Souček A., statkář v Hořátkách; Soukup Jos., gymn. prof. v Pelhřimově; Jindřich svob pán Spens Boeden, vrchní zem. inženýr, člen přisp.; slavný Musejní spolek v Kostelci nad Orlicí, člen přisp.; Stallich Ant., účetní továrny ve Slaném; Stark Fr., ředitel škol v Benešově; Starý Miroslav na Králi Vinohradech; Stiller Ant. O., c. k říšský ředitel z daně z cukru v Bašnicích; Stoupa Ant., kníž Auersperský lesní n. Chlumě u Nasavrku; Studnička Ant., c. k. místodrž. inženýr; J U C. Svoboda Rud. v Litomyšli, za r. 1893.; Sedivý Josef, cukrmistr ve Mšeně u Budyně; Šesták Jos., ředitel cukrovaru v Plaňanech; Šilhavý Václav, ředitel cukrovaru ve Vys. Mýtě; Šimon Jan, učitel na Malé Skále; Škola Em., korrespondent pojištovny; Škola Josef, ředitel cukrov. v Zasmukách; Šlegr Jos., učitel v Pan. Týnci; A. P. Šlechta Všechnský rytmist ze Všechny, c. k. místodrž. koncipista; Špalek K. v Jevišovicích; Špott J., majitel uměl. dílny knihařské, člen přisp.; P. Šrůtek Jos. A., kanovník a arcijáhen v Hradci Králové; Štolc H., ředitel cukrovaru v Roudnici na Labem; Štovíček J n., inženýr; Šulc Vinc., stavitec v Turnově; M. U. C. Tomek Vincenc; Trojan Fr., účetní cukrovaru ve Zvolenévsi; Tuček B. K., úředník Lipské pojištovny; Tůma František, obchodník; Ferdinand svob. pán Tunekl z Brnětí a Zábřeha, c. a k. plukovník v. v. ve Strassu, Štýrsko; J. U. C. Urban Jos f.; J. U. C. Vaclena Miloš v Písku; P. Waguere Adolf, farář v Úhonicích; Vašák J., spisovatel a genealog. heraldik na Králi Vinohradech; Velg Václav, odborný učitel v Berouně; Wildt Jos., c. k. poštovní úředník v Litni; Wimmer Felix, účetní cukrovaru v Bašnicích, člen přisp.; Winkler Fr., tajemník okr. výboru na Mělníku; Vogler Antonín, c. k. soudní adjunkt v Táboře; Vondráček Václav, hosp. úředník na Pátku u Peruce; Vorlíček Jindř., kníž Lobkowický assistent v Libčevesi; J. U. dr. Zadina Ant., advokát v Počeradech; sl. Českobudějovická záložna v Č. Budějovicích; Zbirovský Fr., inženýr v Písku; Zim Karel, učitel v Libčevicích; Zimmermann Čeněk, mlynář ve Zruči; Zouzalík Fr., měšťan v Hluboké; Zádarský Gust., zemský úředník.

K účelům Společnosti pak darovaly: slavná Rolnická záložna podřipská v Roujniči n. Labem zl. 10.—; slavný okresní výbor v Nasavrkách zl. 3.—, v Novém Městě nad Metují zl. 20.—, v Opočně zl. 5.—.

Za tyto dary vzdáváme uctivé díky a prosíme za podporu další. V tomto výkazu není zahrnuta dobrovolná sbírka na vydání přílohy znakové ku dnešnímu číslu, kterouž podnikli s potěšitelným úspěchem mezi sebou členové při schůzích. Také není zde uvedena celá řada nových členů, jichž příspěvky dosly, když tato zpráva byla připravena již pro tisk. Oba jmenované výkazy uveřejněny budou v čísle 3.

O pětňá pak oznamujeme všem P. T. pp. členům, že letošním ročníkem počínaje budou v každém čísle oznámování pouze členové nově přistoupili.

Poznamenáváme pak ještě, že změna tím vždy Praha, kde není podáno jiné bydlisko u jména některých pp. členů.

Ke nečné žádám všech pp. členů, aby zaslali veškerý platy peněžité, pokud čin tak poštu, vždy v hradně na adresu podepsaného pokladníka, nikoli na Společnost nebo na adresu bývalého pokladníka p. Fr. Kurše, člena našeho, který vzdal se již přede dvěma roky této funkce. Jest vůbec v prospěchu pp. členů, budou-li zasílat vše dle adres, uvedených na obálce každého čísla.

V Praze, 21. června 1894.

Ed. Buřka, t. č. pokladník,
Král. Vinohrady, Čelakovského sady, č. 432.

Redaktor Jan Soukup. — Nákladem Společnosti přátel starožitnosti českých v Praze.
Tiskem F. Šimáčka v Praze.